

A tanítóképzésről szóló törvények módosítása.

A testületek és egyesek javaslatainak kimutatása.

A Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesülete választmányának megbízásából csoportosítottam a törvényreviziora beérkezett újabb és regibb javaslatokat a czélbél, hogy a választmányi és közgyűlési tárgyalásokon tájékozásul szolgálván, egy vélemény se maradjon kellő figyelembe vétel nélkül. Csak az esetben altkotható meg biztos alapon a tanítóképzés új törvénye, ha az kellő körülményekkel, az összes viszonyok és nézetek szem előtt tartásával történik. Munkám jutalmát abban birandom, ha a kimutatás alapvető reform munkánk megalkotásánál némi szolgálatot teend.

Csak egy megjegyzést e kimutatás szerkezetére! A javaslatok csoportosításának vezérfonalául a Nagy László-féle tervezet és a Tanügyi Kongresszus határozatai szolgáltak. E tervezetek pontjai kurzív betűkkel vannak szedve; az egyes pontokhoz csatlakoznak a módosítások, a melyek közönséges (garmond) betűkkelnyomvák.

Általános megjegyzések.

A II. Orsz. és Egyet. Tanügyi Kongresszus tanítóképzési szakosztálya «A tanítóképző-intézetek hatása a nemzeti szellem fejlesztésére» cz. tételről tartott két előadást indítványnak tekinti és az előadásokat tudomásul veszi. Fölkéri a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogy a népoktatásügyi törvény tanítóképzésre vonatkozó részének revíziója alkalmával a tanítóképző-intézeteknek a nemzeti szellem fejlesztésére való hatását törvényes intézkedésekkel biztosítani kegyeskedjék.

Az 1868. évi népoktatási törvény intencziói jók és helyesek; de maga a törvény szűkszavú és hiányos s enyhességében minden sanctio nélkül szűkölködik. E törvény revíziója egyéb okoknál fogva is mind sürgősebbé válik. Ha sorra kerül, okvetlenül felveendő a törvény-módosításba: a) egyenként való megjelölése ama feltételeknek, a melyek mellett az iskolatenntartó hatóságok tanítóképző-intézeteket állíthatnak fel; — b) a tanítóképző-intézetek szervezetének és tanítási rendszerének egységes elveken nyugvó megállapítása. — c) a képzőintézeti tanárok kvalifikációjának, szolgálati viszonyainak és fizetésének rendezése — és d) a tanítói képesítések oly értelemben való szabályozása, hogy tanítói oklevelet csak az állam adhat. *Sebestyén Gyula.* «Elemi isk. tanító- és tanítónő-képzésünk fejlődése.»

A kath. népiskolák autonómiája az 1868 : XXXVIII. t.-cikkben nyert szentesítést. B. Eötvös József akkori kultuszminiszter, a törvényjavaslatot a legtágabb és legteljesebb tanszabadság elvére alapította; nemcsak a létező felekezeti iskolákat ismeri el, hanem teljes szabadságot ad új népoktatási intézetek fölállítására minden felekezetnek. Ezen fölfogásban van a szabadság elvének keresztülvitele a tanügy terén és ennél fogva az államosítás kérdése, bármily irányban vettessék is fel, sem nem előnyös, sem nem igazságos. *Pécsi kath. tanítóképző.*

1. Az 1868-ik évi XXXVIII. t.-cz.-ben lerakott tanítóképzést addig, míg az az egész vonalon végre nincs hajtva, lényegileg nem kell bántani.

2. Amennyiben a népiskolai törvény revíziója kell, hogy érintse a tantóképzést is, az új törvényben mondassék ki az egységes magyar tanítóképzés és ennek tisztán tanítói szakjellege.

3. Miután a szóban forgó revízió időhöz kötve nincs, az állami tanító képzők eddigi kormányzata és részben szervezete addigra is az egységes magyar tanítóképzésszempontjából rendeletileg szabályozandó. *Huzják Lukács.*

Az összes tanító- és tanítónőképzésnek egységesnek kell lenni gyakorlati irányú tanterv megállapítása, a képzők céljaira irt s kellőleg megbírált, tankönyvek alapján való tanítás és egységes képzőtanárképzés által. *Kúnfélegyházi áll. tképző.*

Előnyös volna, ha az 1868 : XXXVIII. t.-cz. oda módosíttatnék, hogy a népiskolák a helyi körülmények szerint p. o. falusi, városi, és felsőbb népiskolákra oszlanának és ezen felosztásnak megfelelőleg szerveztetnének és történnék természetesen a tanítók képesítése is. Ez tekintetbe veendő volna a tanítóképzés rendszereinek tervezett megállapításánál. *Pécsi r. kath. tképző.*

1. Egységes nemzeti nevelés és műveltség nyújtandó mindenkinek e hazában a 12-ik, illetőleg a 16-ik életévig.

2. A tanító és tanárképzés egységesen szervezendő úgy, hogy tanár csak tanítóból lehessen.

3. A tanítóképzők tisztán szakiskolák legyenek, főiskolai ranggal.

4. A tanítói oklevélben egyedül az elméleti és gyakorlati pedagógiában való jártasság tüntetendő ki; — s ily oklevelet csak oly tanítóképző-intézeti, érettségit nyert jelöltek szerezhetnek meg, a kik az országos képesítő bizottság előtt a magyarnyelvű tanítói szakvizsgálatot sikeresen kiállották. *Mármaros-szigeti áll. tképző.*

A javaslat címébe felveendő, hogy ezen javaslat az elemi iskolai tanító- és tanítónőképző-intézetekre vonatkozik, esetleg bővitendő ily ponttal: «A felső nép- és polg. isk. tanító- és tanítónőképző-intézetek szervezése külön állapíttatik meg». *Budapesti VI. ker. áll. polg. tnőképző.*

A törvényben külön fejezetekben legyen szó a tanítóképzés feladatáról és céljáról, a tanítóképző-intézetekről és kellékeikről, és még a végrehajtási intézkedésekről. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Az első szakasz elé ki kellene tenni, hogy a teendő intézkedések (törvény) hatálya mely intézetekre terjed: államiakra és felekezetiekre egyaránt. *Krausz Sándor.*

A felvételtől szóló szakasz a szervezetről szóló szakasz elé való. A VI. szakasz IV-iknek teendő. *Krausz Sándor.*

A tanító-, tanítónő- és kisdedővőképző-intézetek állítása és elhelyezése.

(A II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzési szakosztályának határozatai.)

1. Tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek állítása és fentartása az államnak joga és kötelessége.

A tanítónőképzők felállítására vonatkozólag adassék meg a felekezeteknek is az a jog, hogy tanítóképző-intézeteket alapíthassanak, ha tantervök a miniszterium által kiadott tantervvel megegyezik, azonban magánosok ne állíthassanak fel képzőintézeteket. *Szabadkai áll. tnőképző.*

Azon kívánalom, hogy a tanító- és tanítónőképzéssel kizárólag az állam foglalkozzék, kivihetetlen. A felekezetek is állíthatnak és tarthatnak fenn tanító- és tanítónőképző intézeteket, de ezekben csak az taníthat, a ki az országos képzőtanár-vizsgáló bizottság előtt tanári oklevet nyert. *Kún-félegyháza áll. tképző.*

Minden államosítási kísérlet, tehát a tanítóképző-intézetek felállíthatása jogának az állam részére való kizárólagos eltulajdonítása is, igazságtalan és káros is. *Pécsi kath. tképző. (1895.)*

Tanítóképzők felállítása és fentartása az állam egyedüli joga és kötelessége. *Mármaros-szigeti áll. tképző.*

2. Az állam ily intézetek felállítására engedélyt, fentartására pedig segélyt adhat községeknek, felekezeteknek, társulatoknak és egyeseknek; de ezt az engedélyt, illetőleg segélyt meg is vonhatja tőlük.

Nem fogadhatja el. Az 1790—91-iki törvény 26-iki cikkelyének 5. pontja s az 1891—93. években tartott országos zsinat által alkotott s legfelsőbb szentesítést nyert törvények alapján az ág. hitv. evangélikusoknak feltétlen joguk van előleges engedély nélkül is tanítóképző-intézeteket állítani. *Soproni ág. ev. képző.*

Tanítóképző-intézetek állítására engedélyt csakis felekezetnek adjon az állam s ennek megfelelőleg törültsenek mindenütt a szövegezésből a községek, társulatok és egyének. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

3. Az állítási engedély, illetőleg fentartási segély akkor adható meg, ha a képző országos szempontból szükséges és a törvényes követelményeknek minden tekintetben képes eleget tenni; az engedély, esetleg segély akkor vonandó el, ha a képző országos szempontból felesleges, a törvényes követelményeknek nem képes eleget tenni, avagy működése államellenes irányt vett. Az állam által adott segély fejében s ennek arányában a kormánynak befolyás biztosítandó az illető intézetek vezetésére s kormányzására, a melynek feltételei törvény által állapítandók meg és esetről-esetre szerződésileg biztosítandók.

Azon felekezeti tanítóképzők, melyek saját erejükből nem képesek a törvény követelményeinek eleget tenni, államsegélyt vehetnek igénybe

és kapnak vagy pedig ellenkező esetben félévenkénti háromszori megintés után azonnal beszüntetendők. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

Ellentét van a 3. pont és a IX. szakasz 3. a) pontja között. Ez elhagyandó s megtartandó a IX. szakasz 1. és 3. a) pontja. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

4. Az állam köteles a szükséghez képest kellő számú tanítóképzők felállításáról és fentartásáról gondoskodni.

5. A tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek az ország területére arányosan megosztva állítandók fel, illetőleg tartandók fenn.

6. Tanító-, tanítónő- és óvónőképzők csak oly városokban állíthatók fel, illetőleg tarthatók fenn, a hol magyar nyelvű és érzelmű társadalom van s a mely városok a képző vidékének közművelődési középpontjai.

A már felállított képzők elhelyezése ez elvek alapján módosítandó.

A nemzetiségi vidékeket a képzők elhelyezésénél kizárni nem lehet, ha azok elég garanciát nyújtanak a helyes és hazafias tanítóképzés tekintetében. Az is meggondolandó, vajjon a kis városok nem alkalmazabbak-e megelégedett, nagyjából kisebb helyekre jutó tanítók képzésére a nagyvárosi központoknál. Kivánatos, hogy tanítóképző csak oly helyen állíttassék fel, a hol polgári vagy középiskola van, a honnan a képző növendékeit vehetné, s mely intézetek egyúttal a képzőnél alkalmazott személyzet gyermekeinek neveltetését megkönnyítenék. A 6. §. elhagyandó s az 5. §-ban kifejezett «arányos megosztás» elve marad meg. A többi §. változatlan. *Székhely-Keresztúri áll. tképző.*

A tanítóképzők elhelyezésénél figyelembe veendő a kerületbe eső «nemzeti» (egységes közép-) iskolák száma és növendékanyaga. Tanítóképzők csak nagyobb városokban, kerületi székhelyeken állíthatók fel. *Mármaros-szigeti áll. tképző.*

7. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a képzők építésére és felszerelésére vonatkozólag mintaterveket és szabályzatot dolgoztasson ki; ezek az összes magyarországi képzők építésénél és felszerelésénél szem előtt tartandók.

Ezen javaslat azzal volna bővitendő, hogy az intézet épületének emelésére azon városok, megyék (külön vagy együtt) kötelezendők, melyeknek területén az intézet el van helyezve és a melyeknek érdekeit az úgy is szolgálja. Ha saját erejük erre nem volna elégséges, ők kérve nyessék a kormánytól a segílyt. *Znió-váraljai áll. tképző.*

Szervezet. Oktatás és nevelés.

(Nagy László javaslata.)

1. A hazai tanító- és tanítónőképző-intézetek legalább 4 évfolyamúak. Az évfolyamok más iskoláktól függetlenül szervezendők.

Hozzáfűzendő: egy-egy évfolyamban 25 növendéknél több nem lehet.

Ha többen jelentkeznek felvételre, más intézethez utasítandók. (Rendeletileg kell szabályozni.) *Krausz Sándor.*

Bővítendő ezzel: Egy-egy osztályban 25—30 növendéknél több nem lehet. Ha több jelentkezik (legalább 10) párhuzamos osztály szervezendő. Az egyik intézetből a másikba való átlépés szabályozandó. *Temesvári áll. tképző.*

A »legalább« szó törlendő. Az »évfolyamok« szó »tanítóképző-intézetek« szóval cserélendő fel. *Bajai áll. tképző.*

Mindjárt ezután következő pontban szükséges segélyek, ösztöndíjak kiosztását szabályozni. Legjobb, ha maga a kormány teszi azt. *Krausz Sándor.*

2. Az oktatás kiterjed mind az általános, mind a szakműveltséget nyújtó tantárgyakra. A tanításnak ez a két iránya párhuzamosan halad; de a tantárgyak úgy osztandók be, hogy az első két évfolyamban a tanítás súlypontja az általános műveltséget nyújtó tárgyakra, azután fokozatosan a szakműveltségre essék.

Innen: de a tantárgyak... stb. elhagyandó. *Bajai áll. tképző.*

3. Az oktatás kötelező tantárgyai:

- a) hit- és erkölcstan;
- b) neveléstan;
- c) tanítási gyakorlatok;
- d) magyar nyelv;
- e) hazai és egyetemes földrajz;
- f) hazai és egyetemes történelem;
- g) hazai alkotmánytan;
- h) német nyelv;
- i) természetrajz és vegytan;
- k) természettan;
- l) számtan és mértan;
- m) ének és zene;
- n) szépirodalom és rajz;
- o) testgyakorlat;
- p) gazdaságtan és gazdasági gyakorlatok;
- r) kézimunka;

E tantárgyakon kívül tanítható még valamely nem magyar ajkú vidék lakosságának anyanyelve.

A kötelezett tantárgyak tanulása alól senki sem menthető fel állandóan.

A kötelezett tantárgyak és ezek sorrendje következőleg helyesbítendő:

1. Hit és erkölcstan. 2. Neveléstudományi tantárgyak. 3. Tanítási gyakorlatok. 4. Magyar nyelv és irodalom. 5. Hazai és egyetemes tör-

ténelem. 6. Hazai alkotmánytan. 7. Német nyelv. 8. Mennyiségtan és könyvvitel. 9. Természettan. 10. Földrajz. 11. Természettan és vegytan. 12. Gazdaságtan és gazdasági gyakorlatok. 13. Testgyakorlás. 14. Ének és zene. 15. Szépirás és rajz. 16. Kézügyességi oktatás. *Győri áll. tképző.*

A tárgyak így soroltassanak fel: 1. Vallásstan. 2. Neveléstudomány [a) test- és élettan; b) lélektan és neveléstan; c) népiskolai nevelés- és oktatástan; d) neveléstörténet és iskolai szerveztan; e) tanítási gyakorlatok]. 3. Magyar nyelv és irodalom. 4. Mennyiségtan (a) számtan; b) mértan.) 5. Történelmi tárgyak [a) történelem; b) hazai alkotmánytan]. 6. Természettudományok (a) földrajz; b) természetrajz és kémia; c) fizika; d) gazdaságtan). 8. Művészeti tárgyak [a) ének és zene; b) szépirás és rajz]. 9. Kézimunka és gazdasági gyakorlatok. 10. Torna és játék. *Bajai áll. tképző.*

A tanítóképzők tárgyai: erkölcsstan, nevelés- és oktatástan, gyakorlati tanítás, gazdaságtan, zene-énektan, rajz, technológia és torna.

Az egyes tárgyak módszerét a szaktanárok tanítják, s egész tanításuk a módszertanításhoz alkalmazkodik. Tehát nincsen külön földrajz vagy számtan a képzőben, csupán e tárgyak módszere — a tárgyakhoz tartozó összes ismeretek feldolgozása elsőrangú követelmény. *Mármarosszigeti áll. tképző.*

A tantárgyak közé a magyar nyelv mellé a magyar irodalom is felveendő. *Besztercze-Naszód-vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

A c) bekezdés legyen ez: tanítási gyakorlat és óvodai foglalkozás. Német nyelv nem kell, helyette valamely más hazai nyelv; r) legyen ez: kézimunka és alaki munka. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

A d) pont így módosítandó: magyar nyelv és irodalom. A h) pont kihagyandó. A német nyelv csak fakultative tanítandó. — Az utolsó-előtti bekezdésben «tanítható» szó helyett «tanítandó» szó tétessék. *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

A számtan és mértan ne a legutolsó helyre tétessenek az oktatási tárgyak között. *Znióváráljai áll. tképző tanárkara.*

A magyar nyelv után közvetlenül a német nyelv, mint vele rokon tárgy következhetnék.

Az utolsó mondat így lenne: A kötelező tantárgyak tanulása alól fölmentésnek csak rendkívüli esetben s rendszerint csak ideiglenesen lehet helye. *Arányi Antal.*

Nem volna-e tanácsos a német nyelvnek fakultativ tanítását behozni, vagy pl. csak a jeles osztályzatot kötni a német nyelv rendszeres tanulásához? *Szatmári kir. kath. tanítóképző.*

h) A «német nyelv»-hez csatolandó lenne: esetleg más hazai nyelv. A német nyelv kötelező tanítása csak egyes erre kijelölt intézetekre szoríthatnák. *Budapesti VI. ker. áll. tnőképző.*

Kötelező oktatási tárgy nemcsak a magyar nyelv legyen, hanem az irodalom is. A német nyelv s az utolsóelőtti bekezdés törlendő. *Marmula János.*

Bővitendő így: neveléstan, lélektan és gondolkozástan; magyar nyelv és irodalom. *Temesvári áll. tképző.*

A zene némely ágai alól (de semmi esetre az énekből), valamint a gyakorlati tornázás alól kellő orvosi indokolás alapján megadható a fölmentés. *Krausz Sándor.*

A kézimunka fölösleges. A kézimunkának szánt időt inkább arra használják fel, hogy a tanuló ifjúság a gazdaságtanban nyerjen beható képzést. *Aradi áll. tképző.*

3. m) ének és zene. Oda módosítandó, hogy a zene és ének az első osztályban egész terjedelmében kötelező, a következő osztályokban azonban csak az ének és hegedű; a zenének egyéb ágai csak azokra nézve, a kik arra inkább birnak tehetséggel és kántorságra készülnek. *Somogyi Géza.*

Tekintettel a zene rendkívüli nevelési és művelői hatására, a zongoratanítás kiküszöbölése nem engedhető meg. A kántorképzés tétessék fakultatív, a zenének eddig tanított ágai pedig oly mértékben cultiváltassanak, a mint azt az elemi népiskola szükségletei megkívánják. *Zníóváraljai áll. tképző tanárkara.*

r) A kézimunka teljesen törlendő. *Somogyi Géza.*

A kézügyesség megszerzésére főleg a gazdasági és kerti munkálatok használtassanak fel. Tél idején pedig, mikor a kerti munkálatok szünetelnek, tartassanak külön kézimunka-órák. *Zníó-Váraljai áll. tképző tanárkara.*

4. A tanítóképző-intézetek úgy rendezendők be, hogy azokban a növendékek a négy évfolyam elvégzése után még egy éven át tanítási és gazdasági gyakorlatokat végezhesenek.

Felesleges, hogy a négy tanfolyam bevégzése után a mezőiségi stb. gyakorlatok miatt még egy évig tartassanak vissza a növendékek, kiváltkép a jelenlegi, és előreláthatólag még soká tartó tanítóhiány korszakában. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

A mai nagy tanítóhiány mellett kivihetetlen. *Soproni ág. ev. tképző.* A képzőintézetek jelenlegi berendezése e javaslat ellen szól. *Szabadkai áll. tnőképző.*

E pont törlendő. *Győri áll. tnőképző.*

Az évfolyamok száma nem emelhető fel. *Kún-félegyházai áll. tképző.*

A «Felvétel» 1-ső pontja alatt körülírt javaslatához képest az 5-ik (gyakorlati) év a 4-ikre helyezendő át.

A gyakorlati év a képzőkben volna eltöltendő. Ezen gyakorlati évvel kapcsolatban a nézetek az egyesület tagjai között elágaztak; nyomós érvek szólnak a mellett, hogy ezen gyakorlati év valamely jól szervezett és a kir. tanfelügyelők által ajánlott iskolánál is eltölthető legyen. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Fölösleges a 4 évfolyam után még egy ötödik.

Az sem szükséges, hogy a növendékek a gazdasági gyakorlatokat a szüneti időben is végezzék. *Aradi áll. tképző.*

A gyakorlati, tehát intézeti 5. év beállítása nem indokolt. A mezőgazdasági szakismeretek elsajátítása, illetve a gyakorlati okmutatás a

három első évre helyezendő; esetleg a növendékek egyik vakáció alatt a mintagazdaságokban való foglalkozásokra bentartandók. Óhajtandó, hogy minden képző részére, minden tanévben biztosíttassék egy akkora ösztöndíj, melyen a tanári kar által kiszemelt s oklevelet szerzett végző növendék egy évi külföldi tanulmányútra volna kiküldendő. *Lévai áll. tképző.*

Nem helyes a négy évfolyam elvégzése utáni egy éven át gazdasági és tanítási gyakorlatok végzése, vagyis egy gyakorlati év behozatala. *Pozsonyi áll. tnőképző.*

Gyakorlatilag kivihetetlen, tehát elhagyandó. *Székely-keresztúri áll. tképző.*

E pont törlendő. *Bajai áll. tképző. Znió-váraljai tképző.*

Az ötödik tanfolyamra vonatkozó intézkedés mint elvi kijelentés toldassék meg a következő mondattal: Ezen ötödik évfolyam azonban csak akkor lépjen életbe, a midőn az a tanítói pályára vállalkozó hajlamára már nem hátrányos. *Arányi Antal.*

E pont elhagyandó. *Krausz Sándor. Temesvári áll. tképző. Budapesti VI. ker. áll. polg. isk. tnőképző.*

5. A tanító- és tanítónőképző-intézetek oktatási nyelve általában a magyar; de az illető fentartó hatóság indokolt felterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter megengedheti, hogy egyes tantárgyak valamely más hazai nyelven taníttassanak.

A 2-ik mondat mellőzésével a következőképen módosítandó: és csak más hazai nyelv tanítható az illető nyelven. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

Az oktatási nyelvre vonatkozó kedvezmény azon határozott meg-szorítással megadható, hogy a magyar irodalom, a hazai történelem és a hazai földrajz bármely tanítóképzőben kizárólag csak magyar nyelven tanítható. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Azon fentartás, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter a fentartó hatóság indokolt felterjesztésére megengedheti, hogy egyes tantárgyak valamely más hazai nyelven taníttassanak, határozottan kihagyandó. *Marmula János.*

E pontból csak ez maradjon meg: A tanító- és tanítónőképző-intézetek oktatási nyelve minden tantárgyban a magyar. Kivételt képeznek a hittan egyes részei. *Budapesti Fröbel-féle Óvőképző.*

Igy módosítandó: «A tanító- és tanítónőképző-intézetek oktatási nyelve kizárólag a magyar, csak a hittan, továbbá az anyanyelv és irodalma tanítható más hazai nyelven.» *Székely-keresztúri áll. tképző.*

«A tanító- és tanítónőképző-intézetek oktatási nyelve a magyar.» A pont többi része elhagyandó. *Arányi Antal.*

Igy módosítandó: A tanító- és tanítónőképző intézetek oktatási nyelve a magyar. *Bajai áll. tképző.*

6. Az állam által fentartott tanító- és tanítónőképző-intézetekben a

tanulók nem fizetnek tandíjat. A nem állami képzők fentartó testületei a miniszter jóváhagyásával némi tandíjat szedhetnek.

Átalakítandó így: a tanító- és tanítónőképző-intézetekben a tanulók nem fizetnek tandíjat. *Budapesti Fröbel-féle óvónőképző.*

A második mondatban törölnődök e szavak: «a miniszter jóváhagyásával némi.» A tandíjat határozzák meg maguk a fentartó testületek tetszésük szerint. *Székel-keresztúri áll. tképző.*

A nem állami képzőkben, főleg ott, hol az állam az intézet fenntartásához semmi segélylyel nem járul, nem méltányos, hogy «némi tandíj»-at is csak a miniszter jóváhagyásával szedhessenek. *Szatmári kir. kath. tanítónőképző.*

Az általános tandíjmentesség nem szakintézetbe való. *Budapesti VI. ker. áll. polg. tnőképző.*

A második mondat törölnőd. *Bajai áll. tképző.*

7. A vallás- és közoktatási miniszter a tanító- és tanítónőképző-intézetek számára tantervet ad ki. A nem állami képzők fentartó hatóságai a saját körülményeik által indokolt eltérésekkel, de a miniszteri tanterv alapján külön tantervet is adhatnak ki, a melyet azonban csak a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyása után léptethetnek életbe.

Az állami képzők tantestületei is eszközölhetnek a miniszter beleegyezésével a hivatalos tanterven a helyi körülmények által indokolt módosításokat.

E §-nak csak első mondata fogadható el. *Marmula János.*

E pont első mondata legyen ez: A vallás- és közoktatásügyi miniszter minden tanító- és tanítónőképző-intézet számára kötelező tantervet ad ki. A többiből csak ez maradjon meg: A képzők tantestületei eszközölhetnek a miniszter beleegyezésével a hivatalos tanterven a helyi körülmények által indokolt módosításokat. *Budapesti Fröbel-féle Óvónőképző.*

Az áll. képzők tantestületei által eszközölt és a miniszter által engedélyezett módosítások a min. biztoshoz is részletesen felterjesztessenek. *Pozsonyi áll. tnőképző.*

E §-ban csak az első mondat maradjon meg, a többi egészen törölnőd. *Székel-keresztúri áll. képző.*

E pont első bekezdésének végére a következő megjegyzés tétessék: Ezen módosítás azonban sem a magyar nemzeti szellemet, sem a tanítás általános színvonalát nem sértheti, *Arányi Antal.*

Igy módosítandó: A miniszteri tanterv egyaránt kötelező minden intézetre, tekintet nélkül az intézet jellegére. De minden intézetnek, államnak, felekezetnek egyaránt, megengedhető bizonyos eltérés a miniszteri tantervtől, ha a viszonyok úgy kívánják. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

Az általános tantervtől eltérő módosítások az illetékes főigazgatóhoz s csak ez által esetleg a vall.- és közokt. miniszteriumhoz lennének fölterjesztendők. *Budapesti VI. ker. áll. polg. tnőképző.*

A második bekezdés elhagyandó. *Bajai áll. tképző.*

8. A vallás- és közoktatási miniszter által eltiltott tankönyvek használata bármely tanító- és tanítónő képzőben tilos.

Az összes tanítóképző-intézetekben csak a vallás- és közokt. m. kir. miniszterium által engedélyezett tankönyvek legyenek használhatók. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Hozzáveendő, hogy kéziratok nem használhatók tankönyvek helyett. *Aradi áll. tképző.*

A tankönyvek szó után közbeszúrando: «segédkönyvek és térképek.» *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

Igy módosítandó: A tanító- és tanítónőképző-intézetekben csupán a vallás- és közoktatásügyi miniszter által engedélyezett tankönyvek használhatók. *Bajai áll. tképző.*

9. Néhány tanítónőképző-intézet tanterve úgy dolgozandó ki, hogy az illető intézetek kisdédóvónők képzésére is alkalmasak legyenek. Ilyen tanítónőképzők mintaóvodákkal és mintaóvónőkkel látandók el.

Az óvó- és tanítóképzés egyesítésének, vagy az előbbinek az utóbbiba való beolvasztásának eszméje úgy pedagógiai, mint gyakorlati okoknál fogva nemcsak elvetendő, hanem megvalósítása esetén az a népnevelésre, különösen pedig a kisdédóvásra nézve káros. *Győri áll. tnőképző.*

A kisdédóvóképző-intézetekkel való szerves kapcsolat a jelenlegi viszonyok között nem helyes; a tervezet javasolta kísérletezés meg éppen nem való a törvénybe. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Az, hogy némely tanítóképzőintézet tanterve úgy dolgozandó ki, hogy az illető intézetek kisdédóvónők képzésére is alkalmasak legyenek, sem nem czélszerű, sem nem szükséges. A létező állapot fenntartása mellett a kisdédóvási törvény szellemének megfelelőleg legalább egy férfitanítóképző is állíttassék fel. *Lévai áll. tképző.*

Az óvónőképzés és tanítónőképzés egyesítése szükséges s az egyesítés a törvény szövegezésében és a tananyagban nyerjen kifejezést, mi feleslegessé teszi a külön fejezeteket. Átmeneti intézkedések volnának, hogy az óvónőképzők fokozatosan átalakítandók tanítónőképzőkbe s addig is az óvónői oklevél a tanítónőképző 3-ik osztályába lépésére jogosít.

E pont így módosítandó: Minden tanítónőképző és néhány tanítóképző részletes tananyaga a hivatalos tanterv keretén belül úgy dolgozandó ki, hogy ez intézetek kisdédóvónők, illetőleg óvók képzésére is alkalmasak legyenek. Ilyen képzők mintaóvodákkal és mintaóvónőkkel, illetőleg óvókkal látandók el. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Az óvónő- és tanítónőképzés nemcsak formailag és részletben, de tartalmilag s az egész vonalon egyesítendő

Tehát nem «néhány», hanem valamennyi tanítónőképzőben kell az óvónő- és tanítónőképzést egyesíteni. *Eperjesi áll. óvóképző.*

A mult tapasztalatain okulva, a melyek alapján a miniszter úr 1895. évi 10,379. sz. rendeletével a pozsonyi áll. tanítónőképzővel kapcsolatos óvóképzőt be is szüntette, semmiképen nem helyeselhető néhány tanítónőképző tantervének akképeni kidolgozása, hogy azok kisdédóvók képzésére is alkalmasak legyenek. *Pozsonyi áll. tnőképző.*

E pont így módosítandó: «Az óvónőképző-intézetek oly tanítónőképzőintézetekké fejlesztendők, melyek növendékeiket egyaránt képezik ki óvónókké és tanítónókké.» *Sepsi-szentgyörgyi áll. óvóképző.*

A tanítónő- és óvónőképzők egyesítése nem helyes. Elég annyi, hogy a kisdédóvóképzőből a tanítónőképzőbe való átlépés megkönnyítessék. A javaslat ezen §-a tehát kihagyandó. *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

E kérdés — különösen pedagógiai szempontból — nem látszik eléggé érettnek és tisztázottnak s épen ezért ennek eldöntésénél a legnagyobb körületekintés ajánlatik. *Znióváralkai áll. tképző tanárkara.*

A szakszerűség elve alkalmaztassék az óvóképzőkre is, s ne legyenek azok tanítónő- és egyúttal óvónőképzők is egy személyben. *Arányi Antal.*

A meglevő óvónőképző-intézetek — a mennyiben számuk fölöslegesen sok nem volna — tanítónőképző-intézetekké alakíttatnának át s a gyakorló-iskolán kívül gyakorló óvoda állíttassék, a hol a növendékek megszerezzék az óvónői gyakorlatot s ez alapon, a mikor tanítónővé képesíttetnek, egyszersmind óvónővé is képesíttessenek.

(A tanítóképző intézetek tanterve az egységes óvó- és tanítónőképzés miatt nem változnék semmiben sem, csupán az u. n. alaki munkát kellene a női kézimunka anyagába az I. és II. osztályban beleilleszteni s a gyakorlati képzés az I. és II. osztály heti tanórái számát emelné 1—1 órával.) *Peres Sándor.*

Péterfy Sándor legcélszerűbbnek vélné, ha az óvói pályára készülők a tanítónőképzőkben, a teljes tanítónői tanfolyam befejezte után hallgatnák a kisdédóvói tanfolyamot. Ily tanfolyam állíttatnék néhány tanítónőképzőhöz, míg mások mellett a vakok, siketnémák tanítóivá leendőik részére szerveztetnék s állíttatnék külön tanfolyam. Egy-két tanítónőképzőben pedig a nyári menedekházak vezetői találhatnának — rövidebb tanfolyamon — célszerű kiképeztetést. — *György Aladár* véleménye: a) az óvóképzés színvonala emeltessék; b) az egyesítést helyesnek nem tartja, c) szükséges, hogy az óvóképzőből a tanítónőképzőbe való átlépés megkönnyíttessék. *Veszely Ödön* csatlakozik a *György* véleményéhez. — *Málnai Mihály* elfogadja *Peres* javaslatát.

Hermann Antal szerint az óvóképzők alsó tagozatát képezhetnék a tanítónőképzőknek. Ily értelemben híve az egységesítésnek. *Sebestyénne Stettina Ilona* a *György Aladár* nézeteit teszi magáévá.

Nagy László a tanítónőképzők szempontjából az egységesítés mellett van. 1897. III. 29-i vál. ülés tárgyalása.

A tanítóképző és kisdédóvó egyesítésének eszméje elvben nem kifogásoltatik. Az egyesített tanterv ne áldozza fel a hittani órák számát. *Szatmári kir. kath. tképző.*

E pont végkép elhagyandó. *Bajai áll. tképző.*

10. Minden tanító- és tanítónőképző-intézet a növendékek gyakorlati kiképzése végett hat osztályú elemi gyakorlóiskolával látandó el, a mely 6 tanteremmel és 6 tanítóval birjon.

A gyakorlóiskola tanítói a pedagógiából tanítóképző tanári képesítéssel birjanak és rendes tanári fizetésben részesüljenek.

Így módosítandó: a gyakorlati képzés végett a lehetőség szerint hat, de okvetetlenül négy osztályú és a tanítóképzővel szerves kapcsolatban levő elemi gyakorló-iskolával látandó el, a mely legalább egy tanítóval és két tanteremmel birjon. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

Ideális. Elég egyelőre két tanteremmel s két tanítóval bíró gyakorló-iskola.

A gyakorlati életre való nevelés céljából a gyakorló-iskola úgy szervezendő, hogy az osztályok időnként osztatlan iskolává legyenek összevonhatók. *Soproni ág. ev. tképző.*

A 6 osztályos gyakorló-iskolában 2 tanító működjék. *Szabadkai áll. tnőképző.*

Következőkép módosítandó: «Minden tanító és tanítónőképző-intézet két tanteremmel és 2 tanítóval bíró gyakorló-iskolával látandó el; ez iskola a gyakorlati kiképzés céljait szolgálja. Gyakorló-iskolai tanítóknak csak a gyakorlat terén már kivált tanítók, illetőleg tanítónők és rendes tanári fizetéssel alkalmazhatók.» *Győri áll. tképző.*

A tanítóképző-intézetekkel kapcsolatos gyakorló-iskoláknál legalább két tanító alkalmaztassék, s ide a legkiválóbb, 10—15 évi szolgálatuk alatt már magukat kitüntetett, legérdemesebb mintatanítókat és tanító-nőket kell alkalmazni, rendes tanári fizetéssel és nyugdíjjal ellátni. Az ilyen, magukat a gyakorlati életben már kitüntetett régi és érdemes tanítóktól tanítóképző tanári vagy polgári iskolai tanítói oklevelet követelni fölösleges. *Kunfélegyháza áll. tképző.*

Nem helyes, hogy a gyakorló-iskola teljesen osztott népiskola legyen; mind a tanító-, mind a tanítónőképző-intézeteknél osztatlan, vegyes iskola állíttassék fel; legfőlebb az lenne keresztülviendő, hogy az I—IV. osztályt egy tanító, az V—VI. más tanító vezesse. Tehát két tanítós gyakorló-iskolák szerveztetnének. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Elegendő, ha az osztatlannak maradó iskola a közvetlen szomszédságban (helyes építkezési beosztás!) még egy felszerelt tantermet kap, a hol a csoportos, vagy osztály szerinti osztottságot rövidebb vagy huzamosabb időre, előre megállapított terv szerint minden nagyobb nehézség nélkül keresztül lehet vinni. *Lévai áll. tképző.*

A gyakorló-iskola legyen osztatlan és egy tanítóval birjon. *Buda-pesti Fröbel féle óvóképző.*

Nem helyes, hogy a képző-intézetek mellé a javaslat hat osztályú osztott népiskolát tervez. A tanítók nagy $\frac{1}{10}$ -a osztatlan iskolában tanít. *Eperjesi áll. óvóképző.*

A 6 osztályú 6 tanítóval bíró gyakorló-iskolák felállítása a képzők mellett elnapolandó. Ideális állapot volna a növendékek gyakorlati kiképzésére nézve. *Pozsonyi áll. tnőképző.*

Ilyformán szövegezendő: «10. Minden tanító- és tanítónőképző a növendékek gyakorlati kiképzése végett 4—6 évfolyammal bíró osztatlan elemi gyakorlóiskolával látandó el.» A második bekezdés változatlanul marad. *Székelly-kereszturi áll. tképző.*

Megelégedhetünk, ha a gyakorló-iskolában két, kivételesen a szükséghez képest három tanító alkalmaztatik. Ezen berendezés mellett egyes csoportok alkalmilag osztatlan iskolává egyesíthetők. *Znióváráljai áll. tképző.*

E pont mellőzésével ezen szöveg ajánltatik: Minden tanító- és tanítónőképző-intézetnek gyakorlóiskolája legyen, mely mindenesetre legalább négy tanfolyamú, de a helyi viszonyokhoz képest lehetőleg hat osztályú legyen. Ezen gyakorlóiskolák azonban két utóbbi esetben három tanteremmel s ugyanannyi tanítóval szervezendők. *Arányi Antal.*

Egyelőre nem valósítható meg. A felekezeti képzők kötelezendők, hogy tanítóképző-intézetüket szoros összeköttetésbe hozzák elemi népiskolájukkal. *Krausz Sándor.*

Minden tanítóképző mellett osztott és osztatlan gyakorló-iskola állítandó fel legalább öt tanítóval. *Mármaroszigeti áll. tképző.*

A gyakorló-iskola kérdését a helyi körülményekhez képest kell megoldani. *Temesvári áll. tképző.*

A hat osztályú elemi gyakorló-iskola létesítése sem pedagógiai, sem nemzetgazdasági okokból nem szükséges. Egy másik gyakorló-osztály (szoba) létesítésével könnyen segíthetünk magunkon. *Szatmári kir. kath. tképző.*

A 6 tanteremmel és 6 tanítóval bíró gyakorló-iskola eszméje nem fogadható el. Két tanterem szükséges. *Bpesti VI. ker. áll. polg. tnőképző.*

Igy szövegezendő: Minden tanító- és tanítónőképző-intézet a növendékek gyakorlati képzése végett két tanítóval bíró, 6 osztályú gyakorló-iskolával látandó el. A gyakorló-iskola tanítóiul legalább 5 év népiskolai gyakorlat után a pedagógiából tanítóképző tanári képesítést szerzett tanítók alkalmazandók rendes tanári fizetéssel. *Bajai áll. tképző.*

11. A tanító- és tanítónőképző-intézetek a gazdasági gyakorlatok teljesítése végett kerti, vagy mezei mintagazdasággal, a kézimunkának oktatása végett műhelylyel szerelendők fel.

Arra kell törekedni, hogy a tanítóképző-intézetekben a gazdasági ismeretek a kellő gonddal és alkalmas módon elméletileg és gyakorlatilag is taníttassanak. E végből minden tanítóképző mellé egy miniatűr gazdasági minta-telep állítandó, a hol az intézetben nyert elméleti oktatás a gyakorlat által szemléltethetővé s így sokkal maradandóbbá is válhat.

A tanítónőképző-intézetek mellett a konyhakertészet, virág- s gyógynövények tenyésztésére alkalmas mintakert állítandó fel. *Kúnfélegyházai áll. tképző.*

«A tanító- és tanítónőképző-intézetek a gyümölcsös, a dísz- és a konyhakerti, továbbá a méhészeti és selyemhernyótenyésztési gyakor-

latok teljesítése végett kerti gazdasággal, méhessel és selyemtenyésztő helyiséggel szerelendők fel.» *Székely-keresztúri áll. tképző.*

Törlendő. Sokkal fontosabb, hogy ezek helyett minden tanítóképző nemesen szórakoztató helyiségekkel láttassék el. *Znióváráljai áll. tképző.*

A tanítóképzők mellé, a természetrajz és a gazdaságtan sikeres tanítása, a felállítandó gazdasági ismétlő-iskolák számára szakértő tanítók nevelése, ez által a haza testének zömét képező apró birtokosok okszerű gazdálkodni tudása, tehát az állami általános jólét emelése céljából, egyszerű kis mintagazdaságok szerveztessenek.

A tanítóképző-intézeti tanárok számára rendezendő gazdasági póttanfolyamok szervezése szükséges. *Simkó Endre.*

Szükséges, hogy minden tanítóképző egy a gazdasági szaktatás céljaira szolgáló kerttel láttassék el; kívánatos, hogy a tanítóképzők mellett kisebb gazdaságok állittassanak fel; de csak abban az esetben, ha a gazdaságok az intézet vagy internatus közvetlen szomszédságában rendezhetők be.

A gazdaságtan a tanítóképzőkben egy, minden tekintetben az intézet kötelekébe tartozó szakképzett rendes tanár által taníttassék. *Snasel Ferencz.*

Mócsy Antal: szükséges, hogy a kiválóbb ifjak a nagy szünet két hónapja alatt felváltva az intézetben tartassanak. *Nagy László*: a növénydekék közül az arra vállalkozók a négy évfolyam után még egy évig tartassanak vissza a képzőkben. *Dr. Málnai Mihály* és *Radó Vilmos* óvatosságot ajánlanak minden oly tárgynak a tanítóképzőkbe való bevitelénél, mely annak igazi rendeltetését és célját veszélyeztetné. *Miklós Gergely* a Mócsy által mondottakhoz járul. Jelöltessenek ki azok a képzők, a melyek úgy enemű viszonyaiknál, valamint berendezésüknél fogva kiválóan felhasználhatók volnának a növénydekéknek szakszerű kiképzetésére. *Sebestyén Gyula* nem akarja a tanítóképzőt a gazdaságtannak túlságos intenzív oktatása által a fejlődés természetes menetéből kiköszkentetni. Határozat: 1. A tanítóképzőkben a gazdasági oktatás csak oly mértékben eszközöndő, míg az a tanítóképzésnek igazi célját nem veszélyezteti; miután pedig a készülékelben levő új tantervnek gazdaságtani része is ezen elv alapján készült, zsinórmértékül az abban foglaltak fogadtatnak el a gazdaságtani tárgynak mennyiségére. 2. A cél elérésére a) föltétlenül szükséges egy a gazdaságtani oktatás céljaira berendezett kert; b) a hol a helyi viszonyok különösbbe okadatoltta teszik, kívánatos egy kisebb gazdaság berendezése. 3. A gazdaságtan-tanár szakszerű minősítéssel birjon s a tanári karnak rendes és zsolgálati viszonyaira nézve is a többiekkel egyenlő tagja legyen. — *Nagy László* különvéleményképen fentartja indítványát. 1897. II. 21-i vál. ülés tárgyalása.

E pont befejező része így módosítandó: «a kézügyesség oktatása végett berendezett munkateremmel szerelendők fel. *Budapesti VI. ker. áll. polg. tnőképző.*

E pont — mint külszervezetre vonatkozó s magától értetődő — elhagyandó. *Bajai áll. tképző.*

12. A tanító- és tanítónőképző-intézetek a köztartásra és benlakásra alkalmas helyiségekkel látandók el. A benlakás azonban nem kötelező.

A benlakásul szolgáló helyiségek az iskolahelyiségektől lehetőleg elkülönítendők.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a benlakó növendékek nevelésével s általában a benlakás és köztartás közvetlen vezetésével a tanári testület egyik rendes tagját bizza meg, a ki ez ügyeket a tanári testület által megállapított és a miniszter által jóváhagyott szabályok szerint, de az igazgató ellenőrzése mellett vezeti. (L. I. 2. p. a.)

Általában a fent jelzett törvények értelmében a felekezeti képzőkben a köztartás, benlakás, a felekezeti hatóságok jogköréhez tartozik. *Soproni ág. ev. tképző.*

A harmadik bekezdésben említett azon változás, hogy a benlakás és köztartás vezetése az igazgató kezéből kivéssék s más tanárra bizzák, mellőzendő. *Künfélegyházai áll. tképző.*

Az internatus-fölügyelőt — a ki rendesen az igazgató — a tanártestület 4—4 évre választja (újra is megválasztható). Ez intézi az internatus belső ügyeit. Heti 14 óránál többre nem kötelezhető s külön díjazásban részesül. *Peres Sándor.*

E pontban legyen benne, hogy a miniszter a testület azon rendes tagját bizza meg az internatus vezetésével, a kit a testület ajánl. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

A harmadik bekezdés helyett álljon ez: «A bennlakás és köztartás vezetéséről a vall.- és közoktatásügyi miniszter rendeleti úton intézkedik.» *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

Az első bekezdés utolsó mondata mellőzendő. A harmadik bekezdés helyett jöjjön ez: «A vallás- és közoktatásügyi miniszter a benlakó növendékek nevelésével s általában a benlakás közvetlen vezetésével a tanári testület egyik családos s élettapasztalattal bíró rendes tagját bizza meg, a ki ezen tisztét a tanári testület által megállapított s jóváhagyott szabályok szerint, az igazgató ellenőrzése mellett vezeti.»

Az anyagi ügyek vezetésével a gondnok volna megbízható; ha ez lehetséges nem volna: a házi köztartást, valamint az intézet összes anyagi ügyeit a saját számadási felelőssége és az igazgató felügyelete mellett a tanári testületnek olyan alkalmas tagja vezeti, a kinek kisebb heti tanítási óraszámával ehhez legtöbb ideje marad. (Ez utóbbi ezen külön fáradságért, valamint az internatus vezető tanár is, a köztartásból ingyen étkezési kedvezményben részesül, az illetők azonban kötelesek a növendékekkel együtt étkezni. Rendszabályi részlet.) *Arányi Antal.*

Szükséges minden tanárnak bevonása a nevelésnek szorosabb értelemben vett munkájába. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

A gazdasági tanár vezesse az internatus. *Huzják Lukács.*

Az 1. bekezdés 2. mondata kihagyandó. A 3. bekezdésben a «rendes» jelző törlendő. *Bajai áll. tképző.*

13. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a tanító- és tanítónő-képző-intézetek épületeinek berendezésére és felszerelésére mintaterveket dolgoztat ki.

E §. fölösleges, mert az I. fejezet 7. §-a erről már intézkedik. *Székelly keresztúri áll. tképző.*

14. Az állami tanító- és tanítónőképző-intézetekben a hitoktatásról az illető egyházi hatóságok gondoskodnak. Azonban a hitoktatókat az illető egyházi hatóságok előterjesztésére a miniszter nevezi ki. A hitoktatók az állam pénztárából rendes fizetést húznak, s a tanári testületnek szavazattal bíró tagjai.

A hitoktatók állásuktól csak a miniszter beleegyezésével mozdíthatók el.

A hitoktatás a felekezeti hatóságok jogkörébe tartozik. *Soproni ág. ev. tképző.*

Erre vonatkozólag kívánatos, hogy a hitoktatóknak a mainál nagyobb «tiszteletdíj» adassék, óránként 50 frt. Tekintettel a gyakori változásra a «rendes fizetés» és «általános szavazati jog» részükre nem biztosítandó. Felmerült az az óhajtás, hogy az egyes felekezetek felsőbb egyházi hatóságai magasabb helyről felhivandók volnának, hogy már csak a hitoktatás módszerének kötelezővé tett tanítása okból is speciális tanterveket dolgoztassanak ki. *Lévai áll. tképző.*

A «rendes fizetést» helyébe «tiszteletdíjat» teendő. A hittani órák csekély száma mellett nyugdíjra is jogosító rendes fizetésről nem lehet szó. *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

A hitoktatók tanmenetüket, tankönyveiket mutassák be; a módszer legyen az intézet céljának megfelelő. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

Hogy a hitoktatót az egyházi hatóság csak a miniszter beleegyezésével mozdíthatná el: az az egyházkormányzat szellemével össze nem egyeztethető *Szatmári kir. kath. tképző.*

Igy módosítandó: Az állami tanító- és tanítónőképző-intézetekben a vallástanításról az illető egyházi hatóságok meghallgatásával az állam gondoskodik. *Bajai áll. tképző.*

Megállapítandó az igazgató és tanárok hatáskörét, jogait és kötelességét szabályozó szolgálati pragmatika. Az iskola egész belső életének intézése és vezetése a szolgálati pragmatikában részletesen körülírandó és utasítások kiadásával szabályozandó. Az intézet vezetése hatáskörük arányában a tanári testületre és az igazgatóra bízandó a kötelességek és a felelősség azon mértékének meghatározásával, a mi az intézet helyes vezetéséért és a munka sikeréért úgy a tanárt, tanári testületet, valamint az igazgatót illeti (Kovács-féle javaslat 1. pontja némi változással). *Miklós Gergely.*

Ezen fejezetbe felveendő még:

Egy osztályban 30-nál több tanuló ne legyen. Ha több vétetik fel, párhuzmos osztály állítandó. A szünidőkről, a tanjegyekről szor-

galom és előmenetelre nézve, valamint a növendékek fegyelmi vétségei és büntetéseiről. Továbbá, hogy osztályvizsga ne legyen, de a tanári testület a kéteseket megvizsgálhatja. A miniszter rendeleteit a felügyelő útján egyenesen a tanári testülethez intézze. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Az állami tanítóképző-intézetek igazgatói adminisztracionális ügyekben a minisztérium tanítóképzési szakosztályával közvetlen összeköttetésben állanak, adminisztratív ügyekben a rendeleteket onnan veszik s jelentéseiket oda terjesztik fel. *Miklós Gergely.*

Egyik intézetből a másikba való átlépést is kell szabályozni. *Krausz Sándor.*

E szakaszban felemlitendő a növendékekkel szemben való fegyelmezés módja; ezt illetőleg, mind a büntetés fokozatait, mind az elbocsátást és kizárást illetőleg, pontosan meg legyen szabva a tanár, osztályfőnök, igazgató és tanári testület hatásköre; szigorúan szabályozandó az elbocsátás és kizárás.

E szakaszba tartozik, az évi vizsgálatok felemlítése is. Ez úgy szervezendő, hogy csak a kétesekre terjesztetnék ki. A IV. évfolyam nem tesz évi vizsgálatot, hanem érettségi vizsgálatot.

Részletes javaslatot l. a M. T. 1898. I. sz. *Temesvári áll. tképző Krausz Sándor.*

Felvétel.

1. *A hazai bármily jellegű tanító-, tanítónőképző-intézetekbe felvehető az, a ki a 14. életévet betöltötte s a középiskola, illetve a polgári iskola 4 alsó évfolyamának, vagy a felső népiskola kielégítő eredménnyel való elvégzését bizonyítja; továbbá, ha egészséges testi szervezetű, ép érzékű, némi zenei hallása van s magyarul tud.*

«Némi» zeneismeret a későbbi tanulmányok folyamán aligha lesz elég. *Szabadkai áll. tnőképző.*

A «némi zenei hallás» szavak törlendőek. *Győri áll. tnőképző.*

Kimondandó, hogy a tanítóképző-intézetekbe csak olyan növendékek vehetők fel, kik a polgári vagy középiskola 6 osztályát végezték s ily előképzettségű növendékekkel a négy évi tanfolyamból a 4-ik év legyen a teljesen gyakorlati, hogy a tanítójelöltek a tanítási gyakorlatokban és gazdasági ismeretekben a szükséges készséget elsajátíthassák. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Az életkor legyen 15 év s fiuknál legfeljebb 18 év, nőknél 30 év. Feltétl legyen még az 5 alsó osztály elvégzése. A némi zenei hallás helyett jó zenei hallás kívántassék. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Ezen szó: «némi» törlendő. Jó zenei hallással bíró növendékekre van szükség. *Székely-Kereszturi áll. tképző.*

...«betöltötte» után közbeszúrandó: de a 20-ikat meg nem haladta.

Ezen megszorítás azonban csupán a férfiképzőknél alkalmazandó.
Arányi Antal.

Jó volna kimondani azt is, hogy zenei előképzettség kívánatos.
Krausz Sándor.

A felvételt nem szükséges a IV. gimn., reál- vagy polgári iskola előképzettséghez kötni, hanem előkészítő osztályok állítandók fel, melyekbe 15. életévüket betöltött, ép, egészséges testű és elméjű ifjak, vagy 14 éves leányok vétetnek fel, kik főleg a nyelvtanban, fogalmazásban és számolásban gyakoroltatnának, hogy előkészítve, a képző 3 vagy 4 évfolyamát fennakadás nélkül elvégezhessek. *Pécsi r. kath. tképző.*
E kifejezés «némi zenei hallása van», törlendő. *Bajai áll. tképző.*

2. Minden folyamodó kivétel nélkül felvételi vizsgálatnak vetendő alá a magyar nyelvből és zenei hallóképességből.

A felvételi vizsgálat feleslegesnek látszik. Biznunk kell amaz intézetekben, melyekből fölveszszük a tanulókat. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

E pont törlendő. *Győri áll. tnőképző. Bajai áll. tképző.*

A felvételi vizsgálat a magyar nyelvre, illetőleg a magyar beszédben való jártasságra nézve csupán a nem magyar ajkú növendékekre terjesztendő ki. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

A felvételnél nem szükséges a zenei hallást kutatni. *Aradi áll. tképző.*

Felvétel. A javasolt kötelező felvételi vizsgálat, a testületeknek indokolatlan megterheltetésén túl, ellentétben áll azzal a köteles respek-tálással, melylyel — tekintettel a közoktatás minden terén kifejlett rendszeres ellenőrzésre — egyik intézet a másiknak bizonyítványai iránt viseltetni tartozik. *Lévai áll. tképző.*

A jelzett felvételi vizsgálat törlendő, vagy legalább csupán a zenei hallóképesség kipuhatolására szorítandó. *Marmula János.*

Felveendő a test és érzékek épsége is. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

E pont törlendő. *Znióváraljai áll. tképző.*

Kívánatos, hogy az orvosi bizonyítvány daczára vizsgáltassanak meg a felvétel előtt a növendékek az intézeti orvossal. *Temesvári áll. tképző.*

A felvételi vizsgálat terjedjen ki a középiskola alsó tagozatának tantárgyaira. *Krausz Sándor.*

3. A felvételi vizsgálaton jelen van a tanári testület és egy miniszteri megbízott. A felvételt a tanári testület javaslatára a tanítóképző-intézeti felügyelő eszközli.

A felvételt ezután is a tanári testület eszközölje. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

Ekkép módosítandó: «A felvételt a folyamodók okmányai alapján

a tanári testület eszközli, a képző-intézeti főigazgató pedig megerősíti.» *Győri áll. tnőképző.*

A tanító- és tanítónőképző-intézetekbe való felvételnél s a jótétemények kiosztásánál a döntő szó a tanári testületé legyen. A felvételnél a tanítói arravalóságra kell ügyelni.

A tanítással foglalkozók gyermekei előnyben részesüljenek. *Kunfélegyházi áll. tképző.*

A felvételt kizárólag a tanári testület eszközölje. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

A tanítóképző intézeti felügyelőnek adni kívánt ama jog, hogy a felvételt tulajdonképen ő eszközölje, nincs kellőleg indokolva; e jog a tanári karokra ruházandó. *Lévai áll. tképző.*

E pont szövegezése legyen ez: A felvételi vizsgálaton jelen van a tanári kar. A felvételt a tanári testület eszközli s a felügyelőnek bejelenti. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

A §-ból «és egy miniszteri biztos» szavak kihagyandók, «a tanítóképző-intézeti felügyelő helyébe» pedig «főigazgató» teendő. *Székely-Kereszturi áll. tképző.*

Az első tétel törlendő. *Znióvárakjai áll. tképző.*

Az első mondat helyett ez: A felvételi vizsgálatot az igazgató elnöklete alatt az egész tanári kar eszközli, melynél az intézet orvosa is jelen van. Záradéku! hozzátartozandó: A vallás- és közoktatásügyi miniszter némely intézethez a saját belátása szerint miniszteri biztost küldhet ki. *Arányi Antal.*

Nem szükséges egy miniszteri biztos jelenléte. Az egész tanárkar jelenléte szükséges. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

Elhagyható a miniszteri biztos, ellenben a hol és mikor jelenlétének szükségessége felmerül, megjelenhetik a kerületi főigazgató, ki ne eszközölje, de hagyja jóvá a felvételt. *Budapesti VI. ker. áll. polg. tnőképző.*

Igy szövegezendő: A felvételt a tanári testület javaslatára a vallás- és közoktatási miniszter eszközli. *Bajai áll. tképző.*

4. Azok, a kik a közép-, polgári fiúiskola, felsőbb leányiskola hat osztályát sikerrel végezték, vagy a két évfolyamú kisdéd-óvó-képzőben kisdéd-óvói oklevelet nyertek, felvehetők a tanító, illetőleg a tanítónő-képzők harmadik évfolyamába, ha a tantárgy-különbözetből vizsgálatot tesznek. Hasonló módon léphetnek át a tanulók a tanító- és tanítónőképzők 1. és 2. osztályaiából a középiskolák 6. és 7. osztályába.

A tanítóképzők szakiskolai jellegéből kifolyólag a más intézetekből (felsőbb leányiskolák, gimnáziumok, óvók) való folytatólagos belépés meg nem engedhető. *Győri áll. tnőképző.*

A tanító- és tanítónőképző-intézetek saját czállal bíró szakiskolák lévén, ezeknek tanterve más — tudományos vagy szakpályára készítő — iskolák tantervével káros következmény nélkül nem hozható kapcsolatba. Nem helyes az, hogy a középiskolák 5. és 6. osztályából a tanítóképző 2. vagy harmadik osztályába, vagy a tanítóképzők 1. 2. osztá-

lyaiból a középiskolák 6. és 7-ik osztályaiba lehessen átlépni. *Kunfélegyházi áll. tképző.*

Igy volna módosítandó: «Azok, kik a kisdédóvó-képzőben oklevelet nyertek, felvehetők a tanítóképzők harmadik évfolyamára, ha a tantárgykülönbözetből vizsgálatot tesznek.» Ezen pont többi része az 1-ső pontban foglalt javaslat alapján mellőzendő. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Az utolsó mondatban kifejezésre jutó viszonyosság teljesen kiagyandó. *Marmula János.*

Átalakítandó az 1. ponthoz fűzött javaslatához képest. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

A §-ban «osztályaiból» helyett álljon: «osztályai elvégzése után.» *Székely-Keresztúri áll. tképző.*

Az utolsó tétel törlendő. *Znióváralkjai áll. tképző.*

A tandijról szóló szakasz ezen fejezetbe veendő fel. *Temesvár áll. tképző.*

Meggondolandó, nem kellene-e behozni a reversálist, és pedig úgy, hogy más pályára lépés esetén a tanítójelölt az élvezett ösztöndíjnak egészben vagy részben való visszatérítésére köteleztessenek. *Krausz Sándor.*

E pont törlendő. *Bajai áll. tképző.*

A tanítók képesítése.

(A II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzési szakosztályának határozatai.)

1. A tanítóképző-intézetek növendékei a tanítóképző négy éves tanfolyamának bevégezése után, valamint a magánúton készült jelöltek is a most érvényben levő szabályok és feltételek alapján, tanítói érettségi vizsgálatot tesznek, a mely kiterjed a tanítóképzőben tanított valamennyi tantárgyra s részint írásbeli, részint szóbeli és gyakorlati.

Az érettségi vizsgálaton a négy osztály tananyagának magasabb színvonalon álló, az ifjuság érettségét feltüntető része veendő csupán; az elemies részek mellőzendők. *Soproni ág. ev. tképző.*

2. A tanítói érettségi vizsgálaton a tanfelügyelő, illetőleg a tanítóképzők felügyeletére rendelt kormányközeg elnöklété, hitfelekezeti, képzőknél ezenkívül az illetékes egyházi kiküldött társelnöklése alatt, az intézet tanárai vizsgálnak és osztályoznak.

A kormány képviselőjének tiltakozása elégséges legyen arra, hogy kellőleg nem készült jelölteknek bizonyítványa avagy oklevél ki nem adható. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

3. Az érettségi vizsgálat alapján nyert tanítói érettségi bizonyítvány feljogosít az egyéves önkéntességre, a tanítói állás ideiglenes elfoglalására, a tudom. egyetem bölcsészeti fakultására való beiratkozásra.

A tanítóképesítés csakis az egész országra nézve egységesen szervezett állami bizottság előtt és pedig a képző-intézet elvégzése után azonnal legyen megszerezhető, illetőleg megszerzendő, hogy a tanítójelöltek oklevél nélkül az életbe ki ne lépjenek. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanító-egyesülete.*

4. A tanítói hivatal végleges betöltésére csak a tanítóképesítő vizsgálat alapján nyert tanítói oklevél minősít; ez jogosít fel az orsz. nyugdíj-intézetbe való belépésre is.

5. Tanítóképesítő vizsgálatra oly jelöltek mehetnek, kik a tanítói érettségi vizsgálat kiállása után legkevesebb két évi tanítói gyakorlatot tudnak bizonyítvánnyal kimutatni. Ugyanezen feltétel alatt a középiskolai érettségi bizonyítvánnyal bírók is bocsáthatók tanítói képesítő vizsgálatra, ha a tantárgy különbözetből pótvizsgálatot tesznek. Az érettségi vizsgálattól számítva négy évnél később senki képesítő vizsgálatra nem bocsátható, s ha valamely jelölt a képesítő vizsgálatot négy év múlva le nem teszi, tanítói hivatalt tovább nem viselhet.

Az 5. §. második sorában álló «legkevesebb» kifejezés «legalább» kifejezéssel helyettesítendő. *Székely-Keresztúri áll. tképző.*

6. A tanítóképesítő vizsgálatok megtartására a vallás- és közoktatásügyi miniszter külön tanítóképesítő országos vizsgálóbizottságokat rendel, melyeknek tagjait a szaktudósok, a tanfelügyelők, az állami és hitfelekezeti tanítóképzők-intézeti igazgatók és tanárok, valamint a kiváló népiskolai tanítók sorából három-három évre a közoktatási miniszter nevezi ki.

A képesítési jog az állami képzőkben is a tanári karra, illetve egyrészt az állami, másrészt a felekezeti hatóság által e célra kinevezett, a tanári kart is magában foglaló vizsgáló-bizottságra ruházandó. A képesítő vizsgálatok, úgy mint a középiskoláknál az érettségek, állami felügyelet mellett ejtendők meg. *Soproni ág. ev. tképző.*

A tanító- és tanítónőképesítés azon intézetben történjék, a hol a növendék képeztetett. A külön országos vizsgáló-bizottság mellőzendő. *Kun-félegyházi áll. tképző.*

A tanítók állami képesítése a hitfelekezeteknek az 1868 : XXXVIII. t.-czikkben biztosított tanügyi autonómiájába ütközik. *Pécsi r. kath. tanítóképző.*

Az országos képesítő vizsgáló-bizottság felállítása nem szükséges, sőt káros. Sérelmes is a kath. autonómiára nézve, hogy a kath. tanítóképzőt a képesítés jogaitól megfosztassanak. *Szatmári el. és polg. hath. tnőképző.*

Az országos tanítóképesítő bizottság tagjaivá a király, a miniszter előterjesztése alapján, főleg a tanítóképző igazgatók és tanárok kiválóbbjait nevezi ki. *Mármaros-Szigeti áll. tképző.*

7. A tanítóképesítő vizsgálat, a melynek nyelve csakis a magyar lehet, írásbeli, szóbeli és gyakorlati. Tárgyai: nevelés és oktatás, a

népiskolai tantárgyak részletes módszertana, nevelés-történet, iskolai szervezeten és gyakorlati tanítás.

A képesítés akkép történjék, hogy minden tanév végén szigorú osztályvizsgálat tartassék s ezen vizsgálatok után megállapított osztályzat vezettessék az oklevélbe (oly módon, mint pl. a gazdasági s egyéb iskolák végbizonyítványainál); a mely tárgy több osztályban is előfordul, ott az osztályokban nyert érdemjegyek átlaga. A negyedik évfolyam befejeztével egy pedagógiai értekezést írnak s a pedagógia összes tárgyaiból 3—3 tételt szóbelileg fejtegetnek s a gyakorló-iskola minden osztályában egy-egy gyakorlati tanítást tartanak. *Kunfélegyházi áll. tképző.*

Ezen fejezet 4-ik pontjának szövegezésébe vétessék fel az óvói hivatal is. 5-ik pontjában a legkevesebb 2 év elhagyandó s a maximum 5 évben állapíttassék meg. 7-ik pontjába a képesítő vizsgálat tárgyai közé felveendő még a magyar nyelv és irodalom, a magyar történelem és alkotmánytan. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Célszerű volna a «gyakorlati vizsgálatok» behozatala, melyre az okleveles tanítók első ízben működésük 3-ik, később csak 6-ik évében kötelezvék, ez által jogot nyervén állomásaikon véglegesíttetni, vagy üresedések alkalmával előléptetésben részesülni. E szakvizsgálat tárgyait az elméleti és gyakorlati pedagógia, a tanítás és módszertan, a népiskolák szervezetének tanával együtt — képezik; a szakvizsgáló bizottság tagjai közé pedig a képző-intézeti tanárok közül az igazgató, esetleg mások is, és a gyakorló iskolai tanító — felveendő. *Pécsi r. kath. tképző.*

A tanítóképzőben nyert érettségi bizonyítvány egyenlő értékű a gimnázium vagy reáliskolák érettségi bizonyítványával s birtokosának ugyanazon jogokat is biztosítja, melyek amazok által elnyerhetők. *Mármaros-Szigeti áll. tképző.*

Az elemi isk. tanító-, tanítónőképző-intézeti és kisdudóvónóképző-intézeti tanárok képzése és képesítése.

A II. Orsz. és Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzési szakosztályának határozatai.

I. Képzés.

1. §. A fent nevezett képző-intézeti tanárok képzése elméleti és gyakorlati.

2. §. Az elméleti képzés az egyetemi filozófiai fakultásán történik. E célból az egyetemre bocsáttatnak.

a) Tanítói érettségi vizsgálatot legalább jeles általános osztályzattal tett oly tanító- és tanítónőjelöltek, kik valamely nyilvános elemi iskolában legalább két évig kiváló sikerrel tanítottak.

b) Polgári isk. oktatásra jeles vagy jó eredménnyel országos vizsgáló-bizottság előtt képesített tanítók és tanítónők.

A IV. és V. fejezeteket illetőleg és az előbbinek 3. §-a az utóbbinak 2. §-a közt ellenmondás van. Ha a tanítói érettségi bizonyítvány, a nélkül, hogy jeles lenne, feljogosít a tud. egyetem bölcsészeti fakultására való beiratkozásra, úgy feljogosít a képző-intézeti tanári kurzusra is, a mely ugyanott tartatik. *Marmula János.*

A 2. §. a) pontja nem áll teljes összhangban a IV. fejezet 3. §-ával, mert előbbi az érettségi vizsgálaton kívül még két évi gyakorlatot nyilvános elemi iskolában is kíván s így utóbbi az egyetem bölcsészeti fakultására való beiratkozásra előnyösebb.

A 3. §. második bekezdése mint fölösleges kimaradhat. *Székelty-Keresztúri áll. tképző.*

A 2. §. a) pontjához:

Még szabadelvűbb álláspontra kívánatos helyezkedni és tekintet nélkül a képesítő milyenségére, mindenki bocsátandó az egyetem filozófiai fakultására. *Znióvárallai áll. tképző tanárkara.*

I. Képzés. 2. §-a. Nem helyes, hogy az egyetemre bocsáttatás föltételül a jeles általános bizonyítvány vétetik. Sokkal helyesebb volna e helyett azt tenni, hogy ha valaki valamely szakból kitűnő, az azon szakból egyetemre bocsátandó. *Somogyi Géza.*

3. §. *Az egyetemi tanfolyam a 2. §. a) pontja szerint belépettekre nézve 4 éves, a b) pontja szerint fölvettekre nézve 2 éves.*

Nő hallgatókra nézve ajánlatosabb, ha a b) pont szerint a 2 éves kurzusra lépnek be.

4. §. *A gyakorlati képzés e czélra kijelölt tanító, tanítónő- és kiseddóvónő-képző intézetekben történik.*

Az állam a tanárok gyakorlati képzésére a budai Paedagogiumban és a budapesti VI. ker. áll. felsőbb tanítónőképző-intézetben internatussal egybekötött egy-egy kollegiumot állít fel.

E kollegiumban a gyakorlati képzés áll:

a) *Tudományos gyakorlatból, mely az egyetemi tanulmányok sikeres felhasználására és kiegészítésére szolgál. Rövid kurzusban előadandók itt oly melléktárgyak (gazdaságtan, könyvviteltan stb.), melyekre az egyetemen nincs tanszék, vagy melyeket a jelölt az egyetemen eszközölhető tárgycsoportosítás mellett nem hallgathatna.*

b) *Iskolai tanítási gyakorlatból. A 4 éves tanfolyam hallgatói a 3-ik évben hospitálnak elemi isk. tanítóképzőben és kiseddóvónő-képzőben az utolsó évben ugyanily képző-intézetekben tanítási gyakorlatokat végeznek. A 2 éves tanfolyam hallgatói az utolsó évben tanítási gyakorlatokat végeznek képző intézetekben.*

Tanítóképző tanárok képzése s képesítése. A képzésnek azon módja, mely az egyetem és paedagógium között oszlik meg, nem szerencsés megoldás. Vagy itt, vagy ott. — Legajánlatosabb volna az egyetemen egy külön, a tanítóképző-intézet czéljaira szolgáló tanárképzőt szervezni. *Soproni ág. ev. tképző.*

5. §. *Az ének-, zene- és rajztanárok képzése a Budapesten fennálló*

országos felsőbb szakiskolákban, a tanítóképző tanárok képzése követelményeinek megfelelőleg történik.

A testgyakorlat e célra kijelölendő intézetekben minden hallgatóra nézve kötelező.

II. Képesítés.

6. §. Elemi isk. tanító-, tanítónőképző, úgyszintén kisdiedővönőképző intézetekben, tanároknak csak oly egyének alkalmazhatók, kik országos törvény által elrendelendő képző-intézeti tanári vizsgálat alapján tanári oklevelet nyernek.

A képesítést a Budapesten föllálitandó országos vizsgáló-bizottság adja.

7. §. A vizsgáló-bizottság tagjait a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium oly főiskolai és képző-intézeti tanárok közül nevezi ki, a kik a vizsgálat tárgyainak előadásával és szakszerű művelésével foglalkoznak.

8. §. A vizsgálatra bocsáttatnak az egyetem 4, illetőleg 2 éves tanfolyamán levő, illetőleg azt bevégezett és szabályzatnak megfelelő gyakorlati képzésben részesült jelöltek.

Kivételesen vizsgálatra bocsáthatók a tanárvizsgáló bizottság ajánlatára a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium engedélyével oly egyének is, kik nem végezték ugyan el a kiszabott egyetemi tanfolyamot, de irodalmi munkáiban szakképzettségüknek kiváló jelét adták; s a kik e mellett kimutatják, hogy a tanítással gyakorlatilag is foglalkoznak.

8. §. E pont második tétele törölendő. Zníóváráljai áll. tképző.

9. §. A vizsgálat 2 fokból áll: alap- és szakvizsgálatból.

A 4 éves kurzus hallgatói a 2-ik év végzése után alapvizsgálatot, a 4-ik év után szakvizsgálatot tesznek. A 2 éves kurzus hallgatói a tanfolyam bevégezése után csupán szakvizsgálatot tesznek.

Vizsgálati szakcsoportok.

- a) Pedagógia és segédtárgyai.
- b) Magyar nyelv, történelem (alkotmánytan, statisztika, közgazdaságtan), földrajz;
- c) német nyelv, történelem (alkotmánytan, statisztika, közgazdaságtan) földrajz;
- d) mennyiségtan (kereskedelmi és politikai számtan, mértan könyvtel), fizika, kémia;
- e) fizika, kémia, természetrajz, gazdaságtan.
- f) ének és zene;
- g) rajz és írás;
- h) torna;
- i) kézimunka.

A filozófiai és pedagógiai tárgyakból minden szakcsoport jelöltje tartozik vizsgálatot tenni.

A tanárok képesítése iránt kilátásba helyezett reformokat, nem lehet összeegyeztetni a felekezetek kezében levő jogokkal, melyeket az állam egész a mai napig elismert, tiszteletben tartott, 1868 : XXXVIII. t.-cikkkel pedig szentesített. Az egyetemi költséges kurzus által sok szegény, de különben hivatott ember a tanári pályától elriasztatik. Az országos vizsgáló-bizottságok eszméje nem fogadható el a felekezeteket megillető autonóm jogoknál fogva; felekezeti (kath.) vizsgáló bizottságok volnának felállíthatók, egyházmegyénként, a hol tanítóképző-intézetek vannak, akár központosítva Budapesten a magyarországi kath. tanítóképző-intézetek számára. Ezen bizottságban jeles és a tanítóképzés terén működő szaktekintélyek foglalhatnak csak helyet, kiknek egyedüli feladatuk az ienne, hogy a jelentkező tanárjelöltek szak-képzettségét egy elméleti és gyakorlati szigorú vizsgálat alapján megbírálják és annak eredményéről érvényes bizonyítványt adjanak ki. Ezen bizonyítványok (tanári oklevelek) a tanítói oklevelekkel együtt állam-érvényesek. *Pécsi r. kath. tképző.*

Tanítóképző tanár oly közép (nemzeti) iskolai tanári képesítést nyert tanító, jobbára gyakorló-iskolai tanító lehet, a ki az elméleti paedagógiából, főleg a szakmájához tartozó tárgyak módszeres kezeléséből az egyetemen szakvizsgálatot tett. *Mármaroszi getti áll. tképző.*

Tanári testület és igazgatás.

(Nagy László javaslata.)

1. Minden tanító- és tanítónőképző-intézet a tanári testület közvetlen vezetése alatt áll.

E pont helyet ez: Minden tanító- és tanítónőképző-intézet az igazgató közvetlen vezetése alatt áll, a ki az intézet összes erkölcsi és szellemi ügyeinek a tanári karral egyetemben őre, azoknak vezetője s azok iránt első sorban felelős. *Arányi Antal.*

A tanítóképző-intézet az igazgató közvetlen vezetése alatt áll. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

2. Minden tanító-, tanítónőképző-intézetben az igazgatóval együtt legalább 8 rendes tanár (tanítónő) alkalmazandó.

Az «igazgatóval együtt»-kifejezés után betoldandó... ki esak intézeti rendes tanár lehet, legalább hat rendes tanár stb. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

A tanítóképző-intézetben legalább 9 rendes tanár alkalmazandó. *Peres Sándor.*

E pontba felveendő «esetleg 9 r. tanár» (t. i. az óvó). *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Ez talán mégis sok. Nem volna e elégséges hat rendes tanárral is megelégednünk? *Znió-váraljai áll. tképző.*

Következőleg módosítandó: Minden tanító- s tanítónőképző inté-

zetben az igazgatóval együtt — de a hittanárokon és egy gondnokon kívül — legalább 8 rendes tanár alkalmazandó. *Arányi Antal.*

3. Rendes tanároknak csak oly egyének alkalmazandók, kik erre a törvényszerű tanítóképző (óvóképző) tanári (tanítónői) képesítést megszerezték. A tanár (tanítónő) csak arra a szakra alkalmazható, a melyre a képesítést szerezte.

A képzőintézeti tanárok képesítését illetőleg kimondandó lenne, hogy a paedagógia és módszertan tanára, valamint a gyakorló-iskola tanítója is megfelelő magasabb képesítésén kívül elemi népiskolai tanítói oklevéllel is bírjon s az utóbbi legalább 5 évi, megfelelő gyakorlati működést tudjon felmutatni. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

A gyakorló-iskola tanítójának és a mintaóvónak a filozófiából és a pedagógiából tanítóképző intézeti tanári képesítése legyen. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Kiegészítendő a következő mondattal: «Minden tanár és igazgató 3 évi ideiglenes alkalmaztatása után véglegesítendő, ha kötelességeinek minden tekintetben megfelel s a tanítók képzésére alkalmas.» *Székelly-Keresztúri áll. tképző.*

Az igazgatói álláshoz ne kapcsoltsassék okvetlenül a pedagógia tanítása, hanem az igazgatóvá kinevezett tanár azon tantárgyak tanítását folytassa, a melyekre képesítve van. *Znió-Váraljai áll. tképző tanárok.*

Az első s második mondat közé teendő ez: Ezen intézkedésnek a multa visszaható ereje nincs. *Arányi Antal.*

A 2. mondat így: A tanár (tanítónő) rendszerint stb. *Bajai áll. tképző.*

4. Az állami tanító- (tanítónő-) képző-intézetek tanárait (tanítónőit) az illető tanítói testület hármias kijelölése alapján a vallás- és közoktatási miniszter nevezi ki.

A felekezeti, községi és magán képző-intézetek tanárait (tanítónőit) az előbbi § tekintetbe vételével a fentartó hatóság választja meg vagy nevezi ki. A választást, illetve a kinevezést a vallás- és közoktatási miniszter erősíti meg.

Az utolsó mondat kihagyandó. A felekezeti hatóság maga választja tanárait s maga is erősíti meg. *Soproni ág. ev. tképző.*

E pontba kell venni «nyilvános pályázat útján». *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

A tanárok kinevezésére az illető intézet igazgatójának is különös befolyás engedessék. *Arányi Antal.*

Nyilvános pályázat útján a közokt. miniszter nevezze ki az áll. intézeti tanárokat. *Temesvári áll. tképző, Krausz Sándor.*

Az ideiglenesség — segéd-, helyettes tanári minőség — 3 évnél tovább nem tarthat. *Simkó Endre. («Az egys. tanítóképzés.»)*

Az újonnan kinevezett, vagy megválasztott tanárok kezdetben ideiglenes minőségben szolgálnak, de ez az ideiglenesség három évnél tovább nem tarthat. A végleges minőségben kinevezettnek az eltöltött szolgálati évek beszámíttatnak. *Znió-váraljai áll. tképző. 1895*

... Az, hogy a felekezeti tanárok választását, illetőleg a kinevezést a miniszterium erősítse meg — nem méltányos. *Szatmári kir. kath. tképző.*

A felekezeti tanárok választása, illetve kinevezése a megválasztott, illetve kinevezett tanár állomásának elfoglalása előtt a képzőintézet főigazgatójának bejelentendő. *Budapesti VI. ker. áll. polg. tnőképző.*

Kihagyandó ez: «az illető tanítói testület hármas kijelölése alapján.» *Bajai áll. tképző*

5. Valamely tanító- (tanítónő-) képző intézetben az igazgató legfeljebb 10, a rendes tanár 18 tanórára kötelezhető, ha ennél többet tanítana, méltányos különdijban részesítendő.

A külön díjazás nagysága legyen évenként 1 óráért 100 frt. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Kiegészítendő ezen mondattal: «A különdij heti 1 óráért évi 50 frtban allapittatik meg: ugyanakkora a helyettesítési díj is». *Székely-Keresztúri áll. tképző.*

Az igazgató 6-10 órára kötelezhető. *Bajai áll. tképző.*

6. Az intézet pedagógiai ügyeiért a tanári testület, illetőleg a saját szakmájukban az egyes tanárok (tanítónők) felelősek. Az anyagi ügyeket kizárólag az igazgató intézi s azokért felelős.

A tanári testület kötelességei:

a) A kiszabott tantárgyakban való oktatást eszközölni; általában a növendékek tanítására és nevelésére vonatkozó pedagógiai (fegyelmi) eljárásokat megállapítani s eszközölni s az illető törvényeket és rendeleteket végrehajtani;

b) az intézetben használandó tankönyveket kijelölni;

c) a tantárgyak felosztását s az óraterv készítését eszközölni;

E pontnak első része törlendő és helyette kimondandó a törvénytervezetben, hogy a tanárok határozottan megjelölt tanszékekre nevezendők ki. *Győri áll. tnőképző.*

d) az intézet pedagógiai felszerelésére felügyelni s a fejlesztésére vonatkozó javaslatokat készíteni;

e) az ifjúsági körök működését ellenőrizni;

f) a jutalmak, segélyek, ösztöndíjak, kedvezmények kiosztására, megvonására nézve javaslatokat készíteni;

Az 1. pont így módosítandó: «a jutalmak, segélyek, ösztöndíjak és kedvezmények kiosztását eszközölni.» *Győri áll. tnőképző.*

A tanári testület határozatait a tanítóképző-intézeti orsz. felügyelő hagyja jóvá.

Az intézet összes ügyeiért a tanári testület felelős, saját szakmájában és külön rája bízott teendőkre nézve a testület minden egyes tagja felelős.

A tanári testület az intézet összes ügyeinek vezetője; kiváló teendői: intézet pedagógiai irányának, a tanítás egységességének, a rendtartásnak, a fegyelmezés módozatainak megállapítása, a tanítás-tárgyak elosztása, az órarend megállapítása, a könyvtár és szertár óreinek megválasztása, az intézett költségvetésének elkészítése, a növendékek segélyezésének megállapítása, az évi jelentések elkészítése, a szülők és tanárok s az egyes tanárok közt fölmerülhető surlódások esetében első fokon való ítélkezés. Ez ügyek legnagyobb részében a tanítóképző-intézeti felügyelő, kisebb részében a miniszterium jóváhagyása szükséges.

A jegyző a jegyzőkönyveket vezeti, az intézet összes irodai munkáit végzi; minden kiadvány (a jelentések, fölterjesztések is) a tanári kar határozatából és nevében, az igazgató és jegyző aláírásával készíthető el. Az intézet gazdái (gondnoki) teendőit végzi. A jegyző, kit a tanáritestület 4-4 évre választ, (mely után újra választható) 14 óránál többre nem kötelezhető s a r. tanári fizetésen kívül külön díjazásban részesül *Peress Sándor*.

Az első bekezdésben «az intézet pedagógiai ügyeiért» helyett, legyen «szellemi ügyeiért.» Ugyanezen pont f) bekezdés legyen ez: a jutalmak, segélyek, ösztöndíjak, kedvezmények kiosztása megvonása. A tanári testület határozatait a felügyelőnek bejelenti. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

E §-ból csak az első és utolsó bekezdés hagyandó meg; az utóbbiban foglalt «orsz. felügyelő» helyett «főigazgató» álljon. A tanári testület kötelességei szabályrendeletileg állapítandók meg. *Székelly-Keresztúri áll. thézis.*

Az első bekezdés utolsó mondata helyett, (I. II. fej. 12.): Az anyagi ügyeket az igazgató utasítási és ellenőrködése mellett a gondnok vezeti és azokért felelős. *Arányi Antal.*

A gazdasági tanár az intézeti összes anyagi ügyeit, tehát úgy az internatust, mint esetleg a külső gazdaságot vezetné; feltétlenül az intézetben lakik; heti óráinak száma akként állapítandó meg, hogy fontos hivatásának eleget tehessen; minden ténykedéséért közvetlenül a főigazgatónak felelős: Vele szemben az igazgató, mint a tanári testületnek egyik tagjával szemben, csak az ellenőrzést gyakorolja. *Huzják Lukács.*

Kíváncs, hogy a nevelés-oktatástani tárgyak tanárán kívül a többi szaktanárok is tevékeny részt vegyenek a gyakorlati tanítások vezetésében. *Huzják Lukács.*

Igy módosítandó: «Az intézet szellemi ügyeiért a tanári testület, illetve a saját szakmájukban az egyes tanárok (tanítónők), az anyagi ügyekért a gazda az igazgatónak felelős. Az igazgató úgy a tanári testület határozatait, mint a felsőbb hatóságok intézkedéseinek végre-

hajtását teelölsség terhe mellett eszközli s mindkét irányban gyakorolja az állandó helyi ellenőrzést és felügyeletet.

Az a) pont befejező része: «s az illető törvényeket és rendeleteket végrehajtani» elhagyandó. *Budapesti VI. ker. áll. tnőképző.*

Az a) pont így: A kiszabott tantárgyakat tanítani; általában a növények nevelésére és tanítására vonatkozó pedagógiai (fegyelmi) eljárásokat megállapítani az illető stb. A c) pont szövege: A tantárgyakat felosztani, s az óratervet elkészíteni. Az e) pont: Az ifj. köröket vezetni és ellenőrizni. Az f) pont: A segélyek és ösztöndíjak kiosztására stb. Külön g) pontúl: A jutalmakat odaitéli. *Bajai áll. tképző.*

7. A tanári testület élén az igazgató van, s mint ilyen:

a) gondoskodik az intézetre vonatkozó törvények és rendeletek végrehajtásáról;

b) a testület gyűlésein elnököl s a hozott határozatokat végrehajtja, vagy végrehajtásukat ellenőrzi;

c) a tanítói testület működését ellenőrzi;

d) az irodai ügyeket vezeti;

e) képviseli az intézetet a hatóságokkal és közönséggel szemben.

A tanítóképző-intézetek élén az igazgató áll, ki az intézet szellemi és anyagi érdekeit hivatalosan képviseli, mint ilyen intézkedik a szabályrendeletek alapján az intézet ügyeiben. Azonban oly dolgok tárgyalásánál, melyek közérdekűek v. a hol a törvény bizonyos egyéni szabadságot enged, vegye tekintetbe a tanári kar véleményét. *Szabadkai áll. tnőképző.*

A igazgató a tanári testület elnöke s mint ilyen: 1. gondoskodik az intézetre vonatkozó törvények, rendeletek végrehajtásáról és — rendszerint — vezeti az internátus ügyeit; 2. a testület gyűlésein elnököl s a hozott határozatokat végrehajtja, vagy végrehajtásukat ellenőrzi; 3. az egyes tanárok, a jegyző és az internátus felügyelő működésére felügyel; 4. képviseli az intézetet a hatósággal és közönséggel szemben; 5. három napi szabadidőt s tanulmányi kirándulásokra két napot adhat egy-egy iskolal évben; 6. a tanárok esetleges, legfőlebb 6 napig tartó helyettesítéséről gondoskodik; 7. a szolgaszemélyzet az ő fő rendelkezése alatt áll; 8. halaszthatatlan, nem elvi fontosságú ügyekben rögtön intézkedik; 9. az intézet összes ügyeire vonatkozó nézeteit, tapasztalait a tanári testület elé terjeszti s teendőiről első sorban ennek felelős. Az igazgató heti 14 óránál többre nem kötelezhető. Rendes tanári fizetésén kívül, külön díjazásban részesül. *Peress Sándor.*

E § kihagyandó, miután az itt foglalt igazgatói jogok és kötelességek szabályrendeletbe valók. *Székelv-Keresztúri áll. tképző.*

Oda kell hatni, hogy az igazgatók az intézetek közvetlen céljának intensívebb megvalósítására több idővel és nagyobb hatáskörrel rendelkező szakközlegek legyenek. *Pécsi r. kath. tképző.*

Az 1. mondatban a «van» — helyébe «áll» teendő. A d) pontban a «vezeti» szó helyett «elintézi» — legyen. *Bajai áll. tképző.*

8. Az igazgatót a tanári testület hármaskijelölése alapján a vallás- és közoktatási miniszter előterjesztésére Ő felsége a király nevezi ki.

Az igazgatók kinevezésénél vegye a miniszter figyelembe a tanári testület véleményét. *Szabadkai áll. tnőképző.*

Ezen rész a «tanári testület hármaskijelölése alapján» — törlendő. *Győri áll. tnőképző.*

Igazgató-változásnál a más intézetekből pályázók csak a legritkább esetben számíthatnának jelölésre, megessék, hogy a tanítónőképzőknél — továbbá oly intézeteknél működő régi és érdemes tanárok soha sem lehetnének igazgatók, a hol esetleg fiatal igazgató van alkalmazva. Az igazgató kinevezésére a régi gyakorlat helyes. *Kúmfélegyházi áll. tképző.*

9. Az igazgató kinevezése ne a tanári testület hármaskijelölése alapján történjék, hanem úgy, mint eddig. *Aradi áll. tképző.*

Hozzáteendő: «Felekezeti tanítóképzőkben ép úgy, mint az államiakban, igazgató csak egy ember lehet és pedig a tanári testület kebeléből választott». *Marmula János.*

A tanári testület 4—4 évre választja az igazgatót, 4 év múltán az igazgató újra választható. *Peress Sándor.*

Vétessék fel, hogy «a működő képzőintézeti tanárok közül», továbbá, hogy igazgató csak férfi lehet. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

«A tanári testület hármaskijelölése alapján» — részlet mellőzendő. *Arányi Antal.*

Mellőzendő a testület jelölési joga. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

...A tanári kar hármaskijelölése nem fogadható el. A nem állami tanítóképzők igazgatóit is Ő felsége a miniszter előterjesztésére nevezné ki? *Szatmári kir. kath. tképző.*

Igy: Az igazgatót a vallás- és közoktatási miniszter nevezi ki. *Bajai áll. tképző.*

10. A tanárok (tanítónők, igazgatók) állomásaikról nem helyezhetők el. Kivétel történhetik:

a) ha a tanár (tanítónő, igazgató) fegyelmi, vagy egyéb vétséget követ el.

b) ha az illető fontos okok alapján maga kéri elhelyeztetését;

c) ha az áthelyezést rendkívüli szolgálati körülmények teszik szükségessé.

A tanár a szolgálat érdekének czime alatt se legyen áthelyezhető. Csakis fegyelmi eljárásra történhessék az meg. *Aradi áll. tképző.*

Az a) pontban a «vagy egyéb vétséget» kifejezés, a melyet úgy magyarázhat mindenki, a hogy akar s az egész c) pont törlendő. *Marmula János.*

A c) bekezdés elhagyandó. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

A b) pontban «fontos» helyett alijon: «tekintetbe vehető.» *Székel-Keresztúri áll. tképző.*

A c) pont törlendő. *Znió-Váraljai áll. tképző.*

Az a) pontból a «vagy egyéb» — törlendő; a b) pontban elhelyeztetését helyett áthelyeztetését legyen. *Bajai áll. tképző.*

Utolsó pont (10-ik) legyen a következő: Az igazgató és egyes tanárok különös teendőit, s az intézet belső szellemi életét meghatározó valamint a dologi ügyek ellátására vonatkozó intézkedések egy külön miniszteri szabályzatban (rendtartási szabályok) állapíttatnak meg. *Arányi Antal.*

Ezen fejezetbe felveendő még:

A módszert, tankönyveket, a tantárgyak szétosztását a tanári testület maga állapítja meg. A tanár, az osztályfőnök, az igazgató, a testület hatásköre a fegyelmet illetőleg: az óraadók ne birjanak szavazati joggal. Három tanár kívánságára rendkívüli ülés tartandó. Ha az igazgató felfogása ellenkezik a testületével, végrehajtás előtt kikéri a felettes hatóság döntését. A jegyzőkönyvet a tanári testület hitelesíti s a felügyelőnek nem szükséges láttamozni. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Felveendők: A növendékek panasza a tanár vagy igazgató ellen mindenkor a testület elé tartozik.

A testület tanácskozásai havonkintiak. Ha az igazgató felfogása a testület határozatával ellenkezik, jogában van végrehajtás előtt kikérni a felettes hatóság döntését.

Ha az igazgatónak valamely tanár ellen, vagy a tanárnak az igazgató eljárása ellen, akár tanítási-nevelési, akár más természetű (p. o. erkölcsi magaviseleti) ügyben panasza van, az eset a tanári szék elé tartozik, mely tárgyalhatja, határozatot is hozhat, ha nem fegyelmi vétés, mely esetben mikor a fegyelmi bírósághoz utasítja.

A tanári testület üléseinek jegyzőkönyve havonként a főigazgatónak beküldendő. *Temesvári áll. tképző. Krausz Sándor.*

Az «Igazgatói tanács» továbbra is fentartandó. *Nagykőrösi ev.-ref. tképző. (1895.) Bárány Gyula (1895.)*

Az igazgatótanács intézménye meghagyható, azonban a tanulmányi ügyek hatásköréből kiveendők. *Sárospataki áll. tképző. (1895.)*

Az igazgató-tanácsok teendőit, a mennyire ez lehetséges pl. a közoktatásügyi tanács kiküldött tagjai teljesítsék. *Pécsi r. kath. tképző.*

A tanárok fizetése.

(Nagy László javaslata.)

1. A tanító, tanítónő- és óvóképző-intézeti tanárok és tanítónők, illetőleg igazgatók s a gyakorlóiskola vezetője az 1893. évi IV. t.-cz. által megszabott módon a IX., VIII. és VII. fizetési osztályokba sorozandók. Az 1893 : IV. t.-cz. mellékletén feltüntetett azon beosztás, a mely szerint a véglegesen alkalmazott tanítóképző tanárok némelyike a X. és XI. osztályban foglalnak helyet, hatályon kívül helyezendő.

A tanárok a rangosztályból kiveendők. *Znióráraljai áll. tképző. 1895.*

2. Az igazgatók a fizetési osztálynak csak két felső szakaszába nevezhetők ki. Az 1893 : IV. t.-cz. 3. §-nak b) pontja ez értelemben módosítandó.

Az első mondat így módosítandó: »Az igazgatók a VIII. fizetési osztály 2-ik fokozatába nevezhetők ki s fokozatosan a VII. fizetési osztályba léptetendők elő.« A második mondat változatlan. *Székelly-Keresztúri áll. tképző.*

3. A tanárok, tanítónők és igazgatók öt évenként évi 200 frt fizetési pótlékban részesítendők.

Hozzá csatolandó volna még az, hogy a régi csonka pótlékok kiégszítendők. *Kun-félegyházi áll. tképző.*

4. A budapesti és a nagyobb városokban működő tanárok, tanítónők, igazgatók helyi pótlékban, a működésök által kivált tanárok, tanítónők és igazgatók pedig működési pótlékban részesítendők. E pótlékok a nyugdíjba beszámítandók.

Utolsó tétele törlendő. Miután a nyugdíj élvezete nincs ahhoz kötve, hogy a nyugalomba vonult tanár előbbi működése helyén tartózkodjék, e tétel semmi által nem indokolható. *Znióváráljai áll. tképző.*

E pont így módosítandó: A budapesti és vidéki drágább városokban működő igazgatók, tanárok, tanítók és tanítónők helyi pótlékban részesítendők. *Arányi Antal.*

E pont elejtendő. *Bajai áll. tképző.*

Pótlólag egy szakasz fölveendő az áthelyezési, utazási költségekre vonatkozólag. *Temesvári áll tképző. Krausz Sándor.*

5. A vallás- és közoktatásügyi miniszter közvetlen vezetése alatt nem álló (felekezeti, községi, magán) tanító- és tanítónő óvóképző-intézetek tanárainak (tanítónőinek) fizetésügye az állami tanárok számára az 1893 : IV. t.-cz.-ben megszabott intézkedések szerint rendezendő.

Rendes tanár fizetése 1200 frtnál, rendes tanítónőé 1000 frtnál kevesebb nem lehet.

E szavakhoz: az 1893. IV. t.-cz.-ben megszabott intézkedések szerint rendezendő — a következő pótlás betoldandó: és az állami tanárok fizetési ügyével teljesen azonos. *Slajchó M., Gamauf Gy., Kapi Gy.*

A második kikezdés így módosítandó: »A képző-intézeti rendes tanár és tanítónő fizetése 1200 frtnál kevesebb nem lehet.« *Győri áll. tnőképző.*

Az I. és 5. pont közt ellenmondás van. Ha a tanárok a IX. rangosztálynál alacsonyabban nem lehetnek, akkor a tanítónők fizetése legalább 1100 frtnál, és nem 1000-nél nem lehet kevesebb. *Aradi áll. tképző.*

Az utolsó bekezdés a következőkép módosítandó: »Rendes tanár (tanítónő) fizetése 1200 frtnál kevesebb nem lehet.« *Székelv-Keresztúri áll. tképző.*

Rendes tanár fizetése 1300 frtnál kevesebb nem lehet. *Temesvári áll. tképző.*

A felekezeti tanárok fizetése az államiakéval egyenlő legyen. Az állam segítse a fel. iskolát, ha a felekezet a tanárokat képzettségük és munkájuk arányában fizetni képtelen. *Szatmári el. és polg. kath. tnőképző.*

A 2. bekezdés az 1. pont alapján felesleges. *Bajai áll. tképző.*

Fegyelmi eljárás.

1. A tanító-, tanítónő-, óvóképző tanítók, tanítónők fegyelmi ügyeiben az országos fegyelmi bíróságok döntenek.

A felekezeti tanárok fegyelmi ügye az illetékes fentartó hatóság jogköréhez tartozik. *Soproni ág. ev. tképző.*

A tanári karban felmerülő fegyelmi eseteknél első sorban a tanári testület collegialis úton iparkodjék az ellentéteket kiegyenlíteni, ha ez nem sikerül, akkor a tanügyi főigazgató vagy az orsz. fegyelmi bíróság döntsön. *Szabadkai áll. tnőképző.*

A fegyelmi eljárásban 3 forum legyen; és pedig első a tanári testület, 2-ik a felügyelő, 3-ik a közigazgatási bíróság. Mindenik hatásköre meghatározandó. A fegyelmi eljárást a felügyelő előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter indítja meg. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

Az országos szó előtti »az« kihagyandó. *Székelv-Keresztúri áll. tképző.*

Igy módosítandó: »A vall. és közokt. miniszter közvetlen rendelkezése alatt álló tanító stb. képzők fegyelmi ügyeiben az országos fegyelmi bíróságok döntenek; a nem állami képzőknél a fegyelem ügyében az illető fentartó közeg intézkedik. *Szatmári kir. kath. tképző.*

2. A tanítóképző-intézeti tankerületek szerint az országban öt országos fegyelmi bíróság működik.

E pont elhagyandó. (l. I. p.) *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

3. Egy fegyelmi bíróság áll öt tagból és az elnökből. A tagokat a működő tanítóképző tanárok közül a vallás- és közoktatásügyi miniszter, az elnököt pedig a miniszter előterjesztésére Ő felsége a király nevezi ki. Az elnök sohasem lehet a képző-intézeti felügyelő.

A fegyelmi eljárást a tanítóképző-intézeti országos felügyelő előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter indítja meg és vezeti a vizsgálatot megbízottja által.

A fegyelmi bíróság tagjait a képző-intézetek tanári kara a maga kebeléből választja. *Szabadkai áll. tnőképző.*

Elhagyandó (l. I. p.) *Budapesti Fröbel-féle óvőképző.*

A 3-ik bekezdésben »országos felügyelő« szavak helyébe »kerületi főigazgató« teendő. Országos felügyelőt a javaslat nem ismer. *Székely-Keresztúri áll. tképző.*

A miniszter közvetlen beavatkozása a felekezeti hatóságok alatt álló iskolák tanárainak ügyeibe nem fogadható el. Ez az egyh. hatóság joga és kötelessége. A közvetett beavatkozás ellen, mely az egyh. hatósággal való érintkezés által történik semmi kifogás nincsen. *Szatmári el. és polg. kath. tnőképző.*

5. A vallás- és közoktatásügyi miniszter közvetlen rendelkezése alatt álló tanítóképző-intézetekben működő tanárok, tanítónők, igazgatók ellen fegyelmi eljárásnak van helye:

a) ha az illető megsérti vagy hanyagul teljesíti kötelességét;

b) ha botrányt okozó erkölcstelen életet él, vagy ilyennemű kihágásokat követ el.

A fegyelmi vétségek közé veendő még az államellenes üzemek, nemzetiségi és felekezeti izgatások. *Budapesti Fröbel-féle óvőképző.*

A §. kibővitendő ezzel: c) ha vallás- vagy államellenes tettet követ el. « *Székely-Keresztúri áll. tképző.*

6. Fegyelmi büntetések:

a) rosszalás;

b) pénzbüntetés;

c) áthelyezés;

d) hivatalvesztés.

A fegyelmi büntetések sorába negyediknek a nyugdíjazás veendő fel. *Győri áll. tnőképző.*

A d) pontnál a humanismus azon elve alkalmaztassék, hogy az atya bűneiért ne szenvedne az ártatlan család. Hozzácsatolandó ez: »családja azonban eddig szerzett nyugdíjigényét nem veszti el.« *Kún-félegyházi áll. tképző.*

Beveendő utolsó előtti fokozatnak a hivatalból való nyugdíjazás. *Aradi áll. tképző*

A hivatalvesztés súlyos büntetési fokozatát megelőzőleg a »nyugdíjazás« enyhébb büntetési fokozata beveendő. *Pozsonyi áll. tnőképző.*

Az a) alatt említett »rosszalás« mint első foku büntetés elé elsőnek teendő: a megintés; ez után következzenek a felsorolt büntetés-fokozatok. *Arányi Antal.*

7. A fegyelmi bíróság a hozzá terjesztett vizsgálati iratok és szóbeli tárgyalás alapján dönt.

A vizsgálat alatt levő egyén a maga védelmére védőt állíthat.

A fegyelmi eseteknél mindenkor joga legyen a vádlottnak magát szóval vagy írásban védeni. *Szabadkai áll. tnőképző.*

Elhagyandó (l. i. p.) *Budapesti Fröbel-féle óvóképző.*

8. A fegyelmi bíróság határozatát a vallás- és közoktatásügyi miniszter hajtja végre.

A miniszter kifejezés után beszurandó ez: «hagyja jóvá s» *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

9-ik §-nak ajánltatik ezen új szakasz: «9. A fegyelmi eljárást szabályozó rendeletet a képző-intézeti tanárok országos egyesületének javaslatára a vall. és közokt. miniszter adja ki.» *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

A fegyelmi eljárást illetőleg szükséges az elsőfoku fegyelmi bíróságokba is jogi képzettséggel bíró tényleges bírák kinevezése. Felső forumként pedig, valamint a súlyos tanítói fegyelmi esetekben is, az újonnan felállított közigazgatási bíróság ítéljen. *Krausz Sándor.*

Három fegyelmi hatóság alakítandó, első a tanártestület, a második a főigazgató székhelyén szervezendő az ott levő kir. bíróságok tagjaiból és kinevezendő igazgatók és tanárokból; a legfelsőbb felebbezési fegyelmi hatóság a legf. kir. közigazgatási bíróság legyen. Mindenkinek hatásköre pontosan megállapítandó. *Temesvári áll. tképző.*

A hozandó általános szolgálati pragmatikában rendezendő a fegyelmi eljárás is. *Bajai áll. tképző.*

1. A tanító-, tanítónő- és óvónőképző tanítók és tanítónők fegyelmi ügyeiben az országos fegyelmi bíróságok döntenek.

2. A tanítóképző-intézeti tankerületek szerint az országban öt orsz. fegyelmi bíróság működik.

3. A fegyelmi bíróság az elnökön kívül 5 rendes és 2 pótaggból áll. A tagokat, kik közül kettő tanítóképző tanár, a többi a közigazgatási és bírói karból legyen, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter, az elnököt pedig a miniszter előterjesztésére ő Felsége nevezi ki a tanítóképző tanárok, illetve a tanügyi administratio terén működő egyének közül. Az elnök sohasem lehet a képzőintézeti felügyelő, a panaszlottal ugyanazon intézetben működő pedig fegyelmi bíró.

4. Fegyelmi eljárásnak helye van: a) ha az illető megsérti vagy hanyagul teljesíti a törvényben, szabályrendeletekben előirt kötelességét; b) ha botrányt okozó erkölcstelen életet él, vagy ilyennemű kihágásokat követ el, melyek következtében az állásával járó tiszteletre, tekintélyre és bizalomra méltatlannak bizonyul.

5. A fegyelmi eljárást az orsz. felügyelő előterjesztésére csak a vall.- és közokt.-ügyi miniszter indíthatja meg, ki a vizsgálat vezetésére 3 tagból álló vizsgáló bizottságot küld ki.

6. Fegyelmi büntetések. I. Rendbüntetések, ugymint: a) intés, pénz-bírság 10 frtig, a melyeket az igazgató indokolt jelentésére csak a felügyelő szabhat ki. II. Nagyobb büntetések: a) megrovás; b) pénz-büntetés a fizetés 10%-áig; c) áthelyezés hasonló minőségben; d) az ötödéves pótlékra való igénynek megvonása; e) áthelyezés admistratív vagy esetleg kisebb fizetéssel járó hivatalra; f) az eddig szerzett nyug-

díj megvonása; g) hivatalvesztés a nyugdíjjogosultság fenntartásával; h) hivatal- és ezzel szerzett jogok elvesztése.

7. A fegy. bíróság a vizsgálati iratok alapján készített előadói javaslatot észrevételei megtételére megküldi a panaszlottnak s annak beérkezése után dönt elsőfokúlag.

8. Az ítélet felebbezésének elfogadására öt évenként a miniszter által más-más kerületi bíróság jelöltetik ki, azon korlátozással, hogy ugyanazon két kerületi bíróság nem képezheti egymásnak kölcsönösen másodfoku fellebbező hatóságát.

9. Két egyező ítélet ellen további felebbezés nem engedtetik meg. Két eltérő határozathozatal esetében harmadfokúlag felebbezhetők a fegyelmi határozatok a vallás- és közokt.-ügyi miniszterhez.

10. A jogérvényes ítélet végrehajtásáról a vallás- és közokt.-ügyi miniszter gondoskodik. *Groó Vilmos.*

Felügyelet.

(Nagy László javaslata.)

1. A hazai összes tanító-, tanítónő és kisdidovóképző intézetek egységes állami felügyelet alá vonandók.

Az államnak a legszélesebb körű felügyeleti jog biztosíttassék. *Kun-félegyházi áll. tképző.*

A tanítóképzők továbbra is a kir. tanfelügyelők alatt maradjanak, az eddigi módokatok szerint.

A vezetés és haladás egységes szellemben való irányítása céljából azonban szükséges, de azután elegendő is arra, hogy 5 évről 5 évre terjedő megbizással a hazai összes tanító- és tanítónőképzők 1—1 miniszteri biztos főfelügyelete alá helyeztessenek. A tervezet idevonatkozó szakaszai ilyen értelemben lennének módosítandók. *Besztercze-Naszód vm. Ált. Tanítóegyesülete.*

Igy helyesbitendő: ...vonandók, az illető telekezet autonómiájának (jogainak) érvényben maradásával. *Szatmári kir. kath. tképző.*

2. Az ország a képző-intézetek felügyelete céljából öt tankerületre osztandó. Mindenik kerület élén egy tanítóképző-intézeti tanfelügyelő (főigazgató) áll.

A képző-intézeti felügyelő következetesen főigazgatónak nevezendő. *Győri áll. tnőképző.*

A tanító és tanítónőképző-intézetek fölött a felügyeletet megyéje területén a kir. tanfelügyelő gyakorolja. *Marmula János.*

A §-ban előforduló «osztandó» szó «osztatik» szóval cserélendő ki. *Székelv-Keresztúri áll. tképző*

4 főigazgató elég. *Hurják Lukács.*

A felügyet akár külön képzőintézeti főigazgatók hatáskörébe adandó, akár a népiskolai tanfelügyelők kezében hagyható. Ez utóbbi esetben

oly megyékbe, hol képző van, erre való tekintetből tanítóképző tanár neveztessek ki tanfelügyelőnek. A kétféle rendszer (tanfelügyelő és miniszteri biztos) fentartását egymás mellett nemcsak felesleges hanem káros is. *Sárospataki áll. tképző (1895)*

A tanítóképzők feletti felügyeletet az országos képesítő bizottság tagjai, mint kerületi felügyelők, gyakorolják. *Mármaros-szigeti áll. tképző.*

3. A tanítóképző-intézeti tanfelügyelő (főigazgató) joga és kötelessége mind az állami, mind a felekezeti, községi, egyesületi és magán tanító-, tanítónő- és óvóképző-intézetekben:

a) a képzők összes tanulmányi ügyeire, az oktatás és nevelés módjára és eredményére felügyelni; a törvény rendelkezéseinek, a miniszteri rendeleteknek és szabályzatoknak végrehajtását ellenőrizni;

b) a tanító- és óvóképesítő vizsgálatokon elnökölni, azokat vezetni vagy akadályoztatása esetén helyettesítése végett a miniszternek előterjesztést tenni.

A felekezeti intézetekben a felügyeleti jogot a kerületi tanfelügyelő a fentartó hatóság értesítésével s közbenjárásával gyakorolja. *Soproni ág. ev. tképző.*

Beigandatandó: «a tanári testület határozatait jóváhagyja, vagy eltérő véleménye esetén a miniszteriumnak a határozatra vonatkozó döntését kéri ki. *Győri áll. tnőképző.*

A kir. tanfelügyelő joga és kötelessége megyéje területén mind az állami stb. *Marmula János.*

Az ellenőrzés oly mértéke szükséges, hogy a főigazgatóhoz évenként beküldendő az óraterv jóváhagyás végett; ő hagyja jóvá a tankönyvek használatát, az intézeti rendszabályokat és nevelési szabályokat; neki jelentendő be tudomásul vétel végett és esetleg a legmagasabb hatósághoz, a miniszteriumhoz való fölterjesztés végett, az ujonnan alkalmazott tanerő képesítése, fizetése, előléptetése; nevezetesebb fegyelmi ügyek stb. *Krausz Sándor.*

A főigazgató évenként többször meglátogatja a tankerületbe beosztott képzőket, konferál a tanári testületekkel s jelentéseit közvetlenül a közoktatási miniszteriumhoz terjeszti fel. *Huzják Lukács.*

Az áll. főigazgatónak a felekezeti iskolákkal szemben csupán az ellenőrzés lehet joga és kötelessége s mint ilyennek a vizsgálatokon a társelnöki tiszt teljesen elégséges. *Szatmári el. és polg. kath. tnőképző.*

4. A megyei tanfelügyelők szintén figyelemmel kísérik a képzők tanulmányi ügyeit s észleleteiket, javaslataikat a kerületi felügyelőnek (képzőintézeti főigazgatónak) bejelentik.

E pont elhagyandó. *Győri áll. tnőképző,*

E § kimarad. Ennek helyébe jön mint 4-ik, egy a királyi tanfelügyelők előképzettségét és szakvizsgálatát megállapító §, mely a mellett, hogy a tanítóképző-intézet fölé is a javaslataknak megfelelő szak-

embert helyez, a népiskolai felügyelet régi bajait is orvosolni fogja. *Marmula János.*

Elhagyandó. *Budapesti Fröbel-féle óvóképző,*

A 4. §. mint felesleges kihagyandó. *Székelly-keresztúri áll. tképző.*

E pont: A megyei kir. tanfelügyelők a tankerületökhöz tartozó tanító- és tanítónőképző-intézet tanulmányai ügyeit saját népiskoláik érdekében szintén megfigyelik, s észleleteiket és javasolataikat a kerületi tképző-főigazgatónak előterjesztik. Egyéb intézkedési joggal azonban nem bírnak.

Mely kettős megfigyelés, illetve felügyelet mellett a külön szak, illetve orsz. miniszteri biztosi intézmény beszüntetendő. *Arányi Antal.*

5. *A képzőintézeti felügyelőt a tanítóképző-intézeti tanári képezéssel bíró s a tanító-, tanítónő-, vagy óvóképző intézetekben működő egyének közül a vallás és közoktatási miniszter előterjesztésére Ő felsége a király nevezi ki.*

A «nevezi ki» szavak után teendő: «a középiskolai főigazgatókkal egyenlő rangban és fizetéssel *Székelly-Keresztúri áll. tképző.*

A főigazgatói állás dotációja feleljen meg a középiskolák főigazgatói fizetésének. *Huzják Lukács.*

Igy módosítandó: A tanító (tanítónő-) képző intézetek felügyelőit a tanítóképzés terén hosszabb időn át működő hivatott tanfériak közül stb. *Bajai áll. tképző.*

György Aladár szerint a felügyelet intézménye kétfelé látszik válni, kíván először olyan szakférfiút, ki a tanulmányi dolgokra ügyelne fel (felügyelete alá 12—14 tanítóképző tartoznék); másodsor olyat, a ki az adminisztratív természetű ügyeknek volna a vezetője, ez továbbra is lehetne a tanfelügyelő; *Péterfy Sándor* szerint a tanulmányi felügyelői álláson kívül egy olyan (gondnoki) állás szervezése kívántatnék, melylyel a képzőknek anyagi ügykezelése oldatnék meg. *Dr. Málnai Mihály* szerint a kerületi rendszer a legtermészetesebb felügyelet. Helyes volna, ha ezeken kívül az úgynevezett tanulmányi felügyelők több iskolafajra nevezetnének ki. *Groó Vilmos* szerint a képzők felügyelete el nem különíthető a népiskolai felügyelettől. Hozzá járul a *György Aladár* indítványához. *Peress Sándor* szintén szakfelügyeletet kíván, de az ily értelemben szervezett állások legyenek a népoktatással összefüggők

Miklós G. az adminisztratív ügyek vezetését hajlandó átengedni. A vélemények nagyrészt megegyeztek a) abban, hogy a felügyelet szakszerű legyen; b) hogy a tanítóképzők és népiskolák felügyelete között kapocs létesíttessék; c) hogy a felügyelet kerületi rendszer szerint szerveztessek; d) hogy úgy a tanári testületnek, mint az igazgatónak nagy kormányzati hataskör adassék úgy anyagi, mint szellemi ügyekben. Végre e) hogy az igazgató-tanács, mint a fentiek által önként megszűnő intézmény, eltörölendő. (1897. V. 17-i vál. ülés tárgyalása.)

6. *A tanítóképző-intézeti tanárok (tanítónők) a képző-intézetek környékén iskolalátogatáskul alkalmazandók.*

A vármegyei kir. tanfelügyelőknek továbbra meg is adott látogatási

jog és kötelesség révén elég biztosíték van arra, hogy a képzők a népiskolák szükségletei felől közvetlen tájékozódást szerezzenek, A megyei tanfelügyeletet szabályozó törvény szintén csak idő kérdése lévén, ebben biztosítandó az elemi oktatás ellenőrzése és felügyelete úgy minőségileg, mint mennyiségileg. A tanítóképző tanárok erejét nem szabad túlbecsülni és habár rokon, de mégis idegen térre lefoglalni. *Lévai áll. tképző.*

5. §. «A tanítóképző-intézeti tanárok (tanítónők) a képzőintézetek környékén levő iskolákat gyakorlati tapasztalás-szerzés céljából meglátogatják.» *Marmula János.*

E §. kibővítendő ezekkel: «a fizetési osztálynak megfelelő napidij és fuvarilletmény mellett.» *Székelv-Keresztúri áll. tképző.*

E pont elhagyandó. *Bajai áll. tképző.*

Az összes tanító- (tanítónő- óvó) képzők a kir. tanfelügyelők hatásköre alól kiveendők és egységes állami szakfelügyelet alá helyezendők.

A képzőkben tanított szaktárgyak természete szerint különböző szakra képesített 7 szakfelügyelő nevezendő ki. (2 pedagógiai, 2 nyelvtörténettudományi, 2 mennyiség-természettudományi és 1 művészeti képzettséggel). Ezen szakfelügyelők a tanítóképzők felügyelő tanácsát képezik s a középfokú felügyeletet gyakorolják a képzők tanulmányi ügyei felett, a melyekre nézve a kormánynak közvetlenül tesz meg jelentéseiket és javaslataikat. A felügyelő tanács a kormánynak a tanítóképzők tanulmányi ügyeiben véleményező közegéül szolgálhat.

A szakfelügyelők rendelkezési joggal ruházandók fel, s az igazgatók és tanárok között teljesen el nem kerülhető s belsőleg el nem intézhető egyenetlenségek megvizsgálására és elbírálására a miniszterium által esetről-esetre megbíztatnak.

A szakfelügyelők kötelességei:

a) A hazai összes képzőket szakmájuk szerint felosztva évenként különböző időkben legalább egyszer meglátogatják. A képzők összes tanulmányai ügyeire, az oktatás és nevelés módjára és eredményére felügyelnek; az utasításoknak, a törvény rendelkezéseinek és a szabályzatoknak végrehajtását ellenőrzik.

b) A tanító- (tanítónő-, óvó) képesítési vizsgálatokon elnökölnek, azokat vezetik, akadályoztatásuk esetén miniszteri biztossal való helyettesítésük iránt a miniszternek előterjesztést tesznek.

A szakfelügyelőket tanító- és tanítónőképző-intézeti tanári képesítéssel bíró s képző-intézetekben hosszabb idő óta működő, kiválóbb képességű tanárok és igazgatók, esetleg a kiválóbb népiskolai tanfelügyelők közül a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére Ő Felsége a király nevezi ki. *Miklós Gergely.*

A tanítóképző-intézetek felügyelete kettős: közigazgatási és szakbeli. Adminisztratív tekintetben a képzők a tanfelügyelőknek a változott feladat értelmében újonnan meghatározandó hatáskörében maradnak. A szakfelügyelet a következő módon szervezetik: a) van egy országos felügyelő, a ki az összes képzők felett a főfelügyeletet gyakorolja, neki van alárendelve b) a három állandó felügyelő, még pedig 1. humaniorákra, 2. természettudományokra, 3. zenére; valamint c) a megbízott felügyelők rajzra, gazdaságra méhészetre, kézi munkára, tornára stb. Az állandó fel-

ügyelők minden intézetet legalább egyszer évenként meglátogatnak ; a megbízottak legalább minden 3 évben egyszer, a szükséghez képest többször is. *Orsz. Isr. tképző (1895.)*

A tanítóképző-intézetek felügyelete hármas. A legfőbb felügyeletet a közoktatási kormány gyakorolja. A másodfokú felügyelet és intézkedési jog egy országos főfelügyelő kezébe teendő le. Az elsőfokú felügyeletet a szakfelügyelők gyakorolják ; ilyenek volnának : 1. egy a nyelv- és történettudományokra ; 2. egy a mennyiség- és természettudományokra ; 3. egy a művészi tárgyakra. A szakfelügyelők az intézetet évenként legalább egyszer meglátogatják, jelentéseiket a főfelügyelőnek teszik meg, ki ezek alapján a közoktatásügyi kormánnyal egyetértve, egyöntetűen intézkedik. A felekezeti képzőkben a felügyeletet a a fenntartó hatóság is gyakorolja a saját legjobb belátása szerint. *Simkó Endre «Az egységes tanítóképzésről.»*

A tanítóképző-intézetek feletti felügyelet a II. orsz. és egyet. tanítógyűlés tanítóképesítési szakosztályának is egyik tétele volt.

E tétel fölött azonban oly szétágazó és az alapelvekben is oly ellentétes irányelveket valló vita indult meg, hogy ezen tételt illetőleg határozathozatal az idő rövidsége miatt lehetséges nem volt s ezért e tétel a napirendről levétetett s a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületéhez utasított.

Az I. előadó (dr. Kovács János) javaslata a következő volt :

I. Biztosítékok állapítandók meg, hogy a tanítóképző-tanári állások csak arra erkölcsileg és szellemileg alkalmas, válogatott egyénnel legyenek betölthetők. — Megalkotandó az igazgató és a tanárok hatáskörét, jogait és kötelességeit szabályozó szolgálati pragmatika. — És azután az iskola egész belső életének intézése és vezetése a szolgálati pragmatikában részletesen körülírandó hatáskörök arányában a tanári testületre és az igazgatóra bízandó, a kiket illet a teljes felelősség, még pedig közvetlenül a kormánnyal szemben.

E javaslat következményeként elesik az igazgató-tanácsi intézmény és a tanfelügyelők közvetítő hatásköre.

II. A minisztérium tanítóképzési ügyosztálya (vagy alosztálya) adminisztratív intézkedéseit közvetlenül az igazgatóságokkal közli s viszont az igazgatók jelentéseiket közvetlenül oda küldik.

III. A tanulmányi ügyek közvetlen megfigyelésére szervezendő — lehetőleg csak egy — országos tanulmányi felügyelői állás. A tanulmányi felügyelő javaslatait a kormánynak teszi meg. Közvetlen intézkedési joga nincs, hacsak esetről-esetre erre a kormánytól fölhatalmazást nem nyer.

IV. Az igazgatók és a tanárok között teljesen el nem kerülhető, belsőleg el nem intézhető, de minden esetre nagyon ritkán előforduló kollíziók elbírálására a kormány esetről-esetre bizottságot küld ki.

V. A nem állami tanítóképzők fölötti felügyelet az illető iskolafenntartó hatáskörébe tartozik. Működésük hatásos állami ellenőrzése végett a tanítóképesítés államosítandó.

A II. előadó (Scherer Sándor) módosítása a következők :

A képzők felügyeletét első fokon a kir. tankerületi tanfelügyelő gyakorolja, midőn az intézetet évenként meglátogatja és a vizsgálatokon elnököl.

Második fokon a tanulmányi ügyek közvetlen megfigyelésére szervezendő az országos tanulmányi felügyelői állás (miniszteri biztos). A tanulmányi felügyelő évenként a tanfelügyelővel együtt keresi fel az intézeteket.

A harmadik és felsőfokú felügyeleti jogot a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium gyakorolja szakosztálya útján.

Budapest, 1898. január 23.

Összeállította :

Sztankó Béla,
főtitkár.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1855-1856

1855-1856
1855-1856